

и медихТ дерсхэр

3-нэ нап.

Шыдыгъухэр къалъыхъуз

3-нэ нап.

и ефемМ ІэщІагъэ **QEXEA**

4-нэ нап.

Къыхэжанык ахэр щагъэлъап Гэ

2022 гъэм щэкіуэгъуэм (ноябрым) и 17, махуэку • И уасэр зы тумэнщ Тхьэмахуэм щэ къыдок!

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущіапіэм къызэритамкіэ

ЕхъулІэныгъэфІхэр къагъэлъагъуэ

Nº137 (24.419)

Москва къалэм щекіуэкіащ КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбекрэ УФ-м и Правительствэм и Уна-фэщІым и къуэдзэ – УФ-м промышленностымрэ сатумкІэ и министр Мантуров Денисрэ я зэіущіэ. Абы щытепсэлъыхьащ КъБР-м промышленность псынщІэм зыщегъэужьыным.

ЩЭКІ къыщыщіагъэкі, щыгъын щад іуэхущіапіэхэр КъБР-м щызэтраублэн папщІэ къызэрагъэпэщыну жыхуаla индустриальнэ паркхэмрэ технопаркхэмрэ тепсэлъыхьащ къулыкъущ эхэр. Мы Туэхум ди щІыналъэм зыщегъэужьын зэрыхуейр къыщаІэтат УФ-м и Президентым и полномочнэ ліыкіуэу КИФЩІ-м щы і Чайкэ Юрий иригъэкіуэкіа зэіущіэм. ИкІи щэкі къыщыщіагъэкі Іуэхущіапіэ КъБР-м щаухуэным хухэхауэ ягъэбелджыла лэжьыгъэм арэзы ирихъуащ къулыкъущІэхэр.

- Промышленность псынщІэм и зы Іыхьэщ трикотаж шэкі къышіэгъэкіыныр. Нобэкіэ шіэупшіэшхуэ зиІэ апхуэдэ щэкІ лІэужьыгъуэр къыщыщІагъэкІ фабрикэ Налшык къалэм щыдухуэмэ, урысей сатум сэбэпышхуэ хуэхъунут. Абы къыхэкіыу, мы проектым зыщіэдгъэкъуэн хуейщ, - жиіащ Мантуров Денис. УФ-м и Минпромторгым и унафэщі Мантуров

Денис апхуэдэу къыхигъэщащ КъБР-м и промышленностым ехъулІэныгъэфІхэр къызэригъэлъагъуэр: 2022 гъэм и мазибгъу блэкІам къриубыдэу мы Іэнатіэм лэжьыгъэр проценти 104-кіэ щагъэзэщіащ, нэгъабэрейм елъытауэ, ар куэдкІэ нэхъыбэщ.

«Нобэрей экономикэм къигъэув мардэхэм ипкъ иту КъБР-м промышленностым зыщегъэужьынымкІэ лэжьыгъэхэр убзыхунымкІэ УФ-м промышленностымрэ сатумкіэ и министерствэр къыддоіэпыкъу. Правительствэм зэрызыкъытщІигъакъуэм и фІыгъэкІэ, Урысейм санкцэ зэмылІэужьыгъуэхэр къыттралъхьзу, ди Іуэхухэр щызэхэзэрыхьам щыгъуэ ди промышленностыр къэмыувы зу тхуэгъэлэжьащ. Уеблэмэ хэдгъэхъуащ!», - къыхигъэщащ КІуэкІуэ

КъищынэмыщІауэ, КъБР-м и Іэтащхьэр тепсэлъыхьащ Тырныауз вольфрамымрэ молибденымрэ къыщыщІэхынымкІэ лэжьыгъэр зэтеублэжыным зэрелэжьым. А гъущІхэкІ лІзужьыгъузхэр къыщІззых. абы елэжь Іуэхущіапіэхэм налог ямытынымкіэ УФ-м НалогымкІэ и кодексым зэхъуэкІыныгъэхэр храгъэлъхьэну и Туэху зрахуэ. УФ-м и Президентым и унафэм тету, вольфрамымрэ молибденымрэ щелэжь комбинатыщІэри яухуэ.

КъБР-м и Іэтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек фіыщіэ хуищащ УФ-м промышленностымрэ сатумкіэ и министр Мантуров Денис, сыт и лъэныкъуэк и республикэм дэlэпыкъуэгъу къызэрыхуэхъум папщlэ.

Псэупіэ-коммунальнэ Ізнатізм трагъащіз

къалэм щы ущащ УФ-м ухуэны гъэмрэ псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ и министр Файзуллин Ирек. Къулыкъущ Тэхэр тепсэлъыхьащ «Жилье и городская среда» лъэпкъ проектым хиубыдэ федеральнэ программэхэр республикэм зэрыщагъэзащІэм, ухуэныгъэм зэрызыщиужьым.

ЦІЫХУХЭМ я гъащІэр зыхуэдэнумкІэ мыхьэнэшхуэ зиіэ псэупіэ-коммунальнэ Іэнатіэм здытепсэлъыхым Файзуллин Ирек жиlащ УФ-м и Президентым и унафэкІэ коммунальнэ ІэнатІэр зыхуей-зыхуэфІхэмкІэ къызэгъэпэщыным 2023 гъэм щыщІэдзауэ сом меларди 150-рэ илъэс къэс зэрыхуаутІыпщынур.

«Мы лэжьыгъэр зэрызэтедухуэм елъытащ ціыхухэм я щыіэкіэ-псэукіэр. Абы къыхэкіыу, къэрал проектхэр гъэзэщ эным гулъытэшхуэ худощІ», - къыхигъэщащ министрым.

Файзуллин Ирекрэ КІуэкІуэ Казбекрэ ехьэліауэ республикэм нобэ щрагъэкіуэкі лэжьыгъэмрэ 2023 гъэм ягъэзэщ эну яубзыхуамрэ. «Иужьрей илъэсхэм гулъытэшхуэ худощ I унэхэм псы зэрекіуаліэ, къызэрыщіэкіыж бжьамийхэр къэдгъэщ Тэрэщ Тэжыным. Псом хуэмы- мийхэр щ Тэлъхьэным йолэжь.

КъБР-м и Ізтащхьз Кіуэкіуз Казбек Москва дзу, доліаліз унэжьхэм. Абы и лъзныкъузкіз лэжьыгъэшхуэ зэфІэтхащ «Стимул», «Псы къабзэ» федеральнэ щІыналъэ программэхэм я фІыгъэкІэ. КъищынэмыщІауэ, мыбы епхауэ нэхъ Іуэхушхуэ дыдэу къытпэщылъыр – Бахъсэн бжьамий гуп зыфІэтщауэ, километр 80 духуэну зэрыдубзыхуарщ», - къыхигъэщащ КІуэкІуэм.

Бахъсэн бжьамий гупым и лэжьыгъэр зэтра-

ублэмэ, щІыналъэм и цІыху мин 98-м псы къабзэ зэпымычу яІэрыхьэнущ. «Мыхьэнэшхуэ зиІэ мы лэжьыгъэр нэдгъэсын папщІэ, УФ-м Ухуэныгъэмрэ псэупіэ-коммунальнэ Іэнатіэмкіэ и министерствэм дыдэлэжьэнущ», - жиlащ Klyэкlyэм. «Псы къабзэ» щІыналъэ программэр зэраубзыхурэ блэкІа илъэсищым (2019 - 2021 гъ.гъ.) къриубыдзу республикэм щаухуащ е зэрахъуэкІащ бжьамий километри 142-рэ, зыхуей хуагъэзащ псы къыщІэшыпІэ 14. А Іуэхум нэхъри зрагъэужьыным мы гъэм хуаутІыпщащ къэрал мылъкуу сом меларди 130-рэ. Абы къыхэкІыу зыхуей хуагъэзащ ЩоджэнцІыкІумрэ Кулиевымрэ я ціэр зезыхьэ уэрамхэм щіым щіэлъу ирикіуэ псы жапіэхэр. Нобэкіэ апхуэдэ лэжьы гъэхэр щокіуэкі Налшык къалэмрэ Бахъсэнрэ. КъищынэмыщІауэ, Азаурэ Эльбрус къуажэмрэ зэпызыщІэ, псы фІейм хухэха зэрызекІуэ бжьа-

Я зэпыщІэныгъэм зрагъзубгъу

Зэрызэдэлэжьэнум теухуауэ нэхъапэкіэ зэращіыліа зэгурыІуэныгъэм къриубыдэў, Урысей гвардием и управленэу КъБР-м щы эм и унафэщі, полицэм и полковник Васильев Сергей хуэзащ «Кавказский рубеж» къэлъыхъуакlуэ гупым и щІыналъэ къудамэм и тхьэмадэ Гулэжын Беслъэн.

ЛЪЭНЫКЪУИТІЫР тепсэлъыхьащ гупым къэлъыхъуэныгъэ, хэкупсэ Іуэхухэр щригъэкІуэкІкІэ абы дэІэпыкъуным, апхуэдэуи зэгурыІуащ дзэ-хэкупсэ, волонтёр лэжьыгъэхэм зэщІыгъуу хэтыну.

Гулэжын Беслъэн полицэм и полковник Васильев Сергей фіьщіэ хуищіащ сыт и лъэныкъуэкІи зэрызащІигъакъуэм папщІэ.

- ЗыщІыфхуэдгъазэ Іуэхухэр зэи гулъытэншэу къэвгъанэкъым. Ди гупым хэтхэм гуапэу уакъызэрыхущытым папщІэ фІыщІэ пхуэсщІыну сыхуейщ. Къытщіэхъуэ щіэблэр хэкупсэу гъэсэным хуэунэтІа Іуэхухэр, ди зэманым икъукІэ дызыхуэныкъуэхэр, дяпэкіи зэгъусэу мызэмытізу зэредгъэкіуэкіынур си фІэщ мэхъу, - жиїащ Гулэжы-

БАХЪСЭН Ланэ.

ЖыгыщІэ мин 60 хуэдиз хасэнущ

«ЩІыуэпс» лъэпкъ пэхуэщІэм (проектым) ипкъ иткІэ, «Мэзхэр тхъумэнщ» зыфІаща урысейпсо Іуэхугъуэр къэралым и щІыналъэхэм МЫ махуэхэм щокІуэкІ. Урысейм къыщыхалъхьа щІыуэпс жэрдэмхэм ящыщу мы гукъэкІыр нэхъ ин дыдэщ. «Мэзхэр тхъумэнщ» Іуэхур япэ дыдэу 2019 гъэм екіуэкіауэ щытащ. Абы къызэригъэувымкІэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым жыгыщІэ мин 60-м нэблагъэ щэкіуэгъуэ мазэм къриубыдэу щагъэтІысынущ.

ПЭХУЭЩІЭМ къигъэув Іуэхугъуэхэм ятеухуауэ псом гъэтІысынырщ. Апхуэдэу, блэкІа илъэсищым уеплъыжмэ, зэрыкъэралу жыг мелуани 150-м щІигъу щыха- мэзыр, жыгыр, щІыуэпс Мэзхэр хъумэнымрэ егъэсащ. 2021 гъэм а жэрдэмым хъугъуэфІыгъуэхэр цІыхум фІэкІуэнымрэ епха Іуэхугъуэ ціыху мелуан 1,2-рэ зэкъуи- дежкіэ зэрымыхъу щыіэ- зэхэмыбз куэд жэрдэмым гъэуващ, жыг мелуан 70 къым. Ипэрей зэlущlэгъуэм зэфlихащ, жыг щхьэхуэхэм нэхърэ мынэхъ мащ и щыха- хуэдэуи, сэн яхузэфІэкІащ. Мы гъэм, гъэри зэрыщыгугъымкІэ, гъуэхэм хэша хъуа щіалэ- дэмщ», - жиіащ КъБР-м иджы нэхъ щіэх гулъытэ гъуалэмрэ щІыуэпс жэрдэм- щІым щІэль хъугъуэфІы- игъуэт хъуащ. Шэч хэлъщакіуэхэмрэ жыг мелуан гъуэхэр хъумэнымрэ щіы- къым - мэзыр ди щіыналъэм 80-м щІигъу ягъэтІысынущ.

Апхуэдэу ди щыхьэрымрэ Шаваев Ильяс. къалэхэмрэ я гъунапкъэм къриубыдэ мэз Іэгухэм мы фіаща урысейпсо Іуэху- дей-Балъкъэрым щыпсэу мазэм Іэней, бзииху, уэзды- гъуэм ещхьу, Къэбэрдей- адыгэхэмрэ балъкъэрхэмрэ гъей, шык|урт|ымщэху, пхъэ- Балъкъэрым езым и уней мэзыр шэнхабзэ дамыгъэ хуей жыг лІэужьыгъуэхэр пэхуэщІэу (проекту) «ЩІэ- яІэщ, я дуней тетыкІэм хэлъ щагъэтІысащ. Іуэхугъуэм еп- жым и жыг хадэ» Іуэхугъуэр нэщэнэ унейхэмрэ я щІыуэпс ха дауэдапщэ нэхъыщхьэхэр тІзу къыщызэрагьэпэщащ. гупсысэмрэ хэхауэ иунэтІу. шекіуэкіар Налшык къалэ Ар гъатхэм екіуэкіащ. Абы Арагъэнущ «Мэзыр тхъудэт Текlуэныгъэм и жыг ха- щыгъуэ ягъэтlыса жыгхэм я мэнщ» урысейпсо Іуэхудэрщ. Абдеж щІалэгъуалэм бжыгъэмрэ иджырей жыг- гъуэм адрей щІыпІэхэм исхэм кІей, жыгей плъыжь, дэш- гъэужьгъэм ягъэтІыс жыгы- нэхърэ ди хэгъэгум щыпхуей жыгыщІэхэр щыхасащ. Лъабжьэ зрату ягъэбэгъуэну бжыгъэр мин щищым хьэри, нэхъыбэ щахузэжыгыщІэхэр Іуэхум хэтхэм нызэрохьэс. къезытар Къэбэрдей-Балъкъэрым Мэзыр хъумэнымкІэ илъэс куэд лъандэрэ иужь къабзэу щытынымкІэ, жьым и къулыкъущІапІэрщ. Псори щитщ щхъуантІагъэр гъэбэ- хэт кислородым и мардэр зэгъусэу лэжьыгъэм цІыху гъуэным къищынэмыщІауэ, иригъэкъунымкІэ мэзхэм 600-м щІигъу хэтащ -КъБР-м ЩІым щІэлъ хъугъуэ- нэсу зэтегъэувэным, щыІэ мылъытэным хуэдизщ. Ар фІыгъуэхэр щІыуэпс ІуэхухэмкІэ и ми- дыкъэзыухъуреихь дунейм нистерствэм и къулыкъу- зэрыхущытыр щІэхэр, хабзэхъумэ Іэнатіэ- кіуэным, къыдэкіуэтей щІэб- лэм бгъэдалъхьэ щІыуэпс

хэм пэрытхэр, жылагъуэ лэм щІыуэпс щІэныгъэ яб- щІэныгъэм и фІыгъэкІэ куэзэгухьэныгъэхэм я лэжьа- гъэдэлъхьэным. кІуэхэр, волонтёрхэр, Къэ- тхъумэнщ» Іуэхугъуэр «ЩІы- лъахэхэр хъумэным дунейм бэрдей-Балъкъэрым и щІы- уэпс» лъэпкъ пэхуэщІэм хэту и зэпІэзэрытагъри зэрелъыуэпсыр хъумэным, абы и да- екІуэкІ урысейпсо жэрдэмыр хагъэр къызэтенэным хущІэ- къыщыхалъхьэми, абы япэ зэрыжаlащи, зэдеІэ щІэхщ, къуу ди щІыналъэм щыпсэу хыхьахэм ящыщщ ди щІы- щІыуэпс Іуэхугъуэм къытхижэрдэмщіакіуэхэр. КъБР-м ЩІым щІэлъ хъу- щагъэкі бжейр, кіейр, бла- мыіуэтэну инщ», – къыхигъуэфІыгъуэхэр хъумэнымрэ шэр, жыгейр. Мыхэр ди хэ- гъэщащ Хъубий Хьэнэлий. щІыуэпс ІуэхухэмкІэ и ми- гъэгум ижь лъандэрэ уэру нистерствэм зэрыжи!эмк!э, къыщык! жыгхэм ящыщщ, Ічэхугъчэ дахэр къыхэзылъ- ачэ языныкъуэ лізужьы- ща урысейпсо Іуэхугъуэм и хьахэм зыхуагъэувыж къа- гъуэхэм ди деж фіэкіа нэ- жэрдэмщіакіуэр УФ-м Щіым

лэныр зыхуэунэт ар мэз хъу- гъуэщ шып э ущрихьэл эргъуэфІыгъуэхэр хъумэн зэ- къым. рыхуейм цІыхур къыхузэ- пщІэрэ щІэгъэушэнырщ, зэрагъэбэгъуэн есэныгъэхэр етынырщ. «Іуэхум хэтахэр Мэзыр хьэ хъуащ, а ІэнатІэм хэлъ Хъубий гъзувэжыным, зегъзужьы- фэщІхэр жыджэру хэтщ. ным икІи гъэбэгъуэным я Іыхьэ халъхьащ. Мыр Іуэху тым и фІыгъэкІэ щІалэ- хъееныгъэхэр.

япэ итыр мэзхэр, мэз мыин- кlуэу щыта хабзэхэр щыд- щlэну щымыта ди къалэнхэр хэр, мэз Іэгухэр, жыг хадэхэр гъэзащіэ Іэнатіэщ. Ціыхущіэ мыпхуэдэ дунейм къытехьамэ, жыг зэщІа мэхъу, ар къэгъэнауэ,

ягъэтІысырт, абы жылэр ди гуращэхэм нэхърэ нэхъыигъашхэрт, ар щтапІэ хъурт – къэкІуэну Іуэху- хъэнэхэм хуэлажьэ уэпс ІуэхухэмкІэ и министр щыпсэу дэтхэнэми и мылъкущ,

«Мэзхэр тхъумэнщ» зы- хъугъуэфТыгъуэщ. Къэбэрщіэхэмрэ зэхэплъхьэжмэ, я сэухэр нэхъ жану щіыхы-

гулъытэ лейрэ ар ягъуэт

псори, мащіэ-куэдми жыгзе- къулыкъущіапіэм и унафэщі Хьэнэлий зэрыфіагъ псори зыхащіэну ціыху- жиіэмкіэ, илъэс къэс ирахэм Іэмал яІащ, ди щІына- гъэкіуэкі мыпхуэдэ жэрдэмлъэ дахэм и мэзхэр зэфlэ- хэм щІыналъэм и уна-«Іуэхум гулъытэ зэригъуэ-

дахэм къыщымынэу, ди гъуалэ куэд къыдокіуаліэ, адэжьхэм къадэгъуэгуры- къару мащіэкіэ тхуэгъэзэ-

би къыщыдэхъулІи щыІэщ. мы жыггъэужь- къеуалІэ узыфэхэм земылъэ- гъэубгъуным, игъуэм ахэр жэр- къыщІэгъэщауэ еІэзэным щІыдэлъху лъэпкъхэм я фіэкіри. Абы къишынэмы-Къэбэрдей-Балъкъэрым щІауэ, дызэрыбауэ хьэуар абы епха хуэјухуэщіэ псори мыхьэнэуэ яіэр къыпхуэхъумэнымрэ мэзхэр хъумэным, цІыхур узыншагъэм теухуа Іуэхущи, гурыІуэгъуэщ утеплъэкъукІ егъэфІэ- зэрымыхъунур. ЩІалэгъуа-«Мэзхэр дым къагурыlуэ хъуащ мэз тар. Арыххэуи, нэхъыжьхэм налъэр. Ди деж нэхъыбэу лъхьэ къарур къыпхуэ-

Фигу къэдгъэкІыжынщи, «Мэзхэр тхъумэнщ» зыфlащІэлъ хъугъуэфІыгъуэхэр Абы къыхэкІыу, хъумэнымрэ щІыуэпс Іуэхухэмкіэ и министерствэмрэ Мэз хуэіухуэщіэхэмкіэ къэ-Къэбэрдей-Балъкъэрым рал къулыкъущапіэмрэщ. хъумэнымкІэ и Ар жылагъуэм къащта, зыхуей хуэзэу къызэпэща хъунымкІэ хъыбарегъащІэ ІэнатІэхэмрэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэмрэ ядолажьэ «Мыхьэнэ зиІэ лъэпкъ гукъэкІхэр» икІи «ЩІэжым и жыг хадэ» жылагъуэ зэщІэ-

БЕСЛЪЭН Берд.

уэрэдхэр - Япэ каналым

Федеральнэ канал нэхъышхьэмкіэ екіуэкі «Зэрыкъэралу пщэфіапіэм уэрэд щыжыдоіэ» теленэтыным Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ «Абрэдж» гупыр зэрыхэтам дытепсэлъыхьащ. Иджы ди гуапэу дыкІэлъоплъ Адыгэ Республикэм щыщ «Ашэмэз» уэрэджыlакіуэ гупым я зэфіэкіым.

ЩІАЛЭХЭМ нэтыным цІыкІу» цІыхубэ уэрэдыр дахэу щагъэзэщащ. Студием щіэсхэр умэзэхауэ едаlуэрт макъамэ щабэм щlэту цІыхухъу макъ зэщІэжьыуэкІэ жаІэ уэрэдым. Сэ згъэщІагъуэу сызыкІэлъыплъыр кlaxэ диалекткlэ псалъэ щіалэхэм къэбэрдей диалекткіэ зэрыжаІэрт. Сыту дигъэинрэ апхуэдэ зэхэтыкІэм, сыту гухэхъуэт къэбэрдеибзэкІэ адыгейхэм жаІэм уедэІуэну. Егугъуу зэрагъэщ ами, езыхэм я къэпсэлъыкіэ мащіэ къафіыхэхуэрти, абы щІэщыгъуэ, гурыхь ищІырт «Ашэмэз» гупым я уэрэд жыlэкlэр.

Мы гупыр 2005 гъэ лъандэрэ зэдолажьэ, Адыгейм и сыт хуэдэ зэхыхьэри ягъэдахэу, адыгэ цІыхубэ уэрэдыжьхэр зэхуахьэсыжрэ ирагъэтхыу. Щышіадзагъащіэм школакіуэу щыта щіалэхэр тегушхуауэ ирикіуащ я лъагъуэм икІи я мурадым жыджэру зэрыхуэкІуэр нэрылъагъущ. Абы и щыхьэтщ ахэр Япэ каналым иригъэкІуэкІ нэтыным и япэ Іыхьэм пхыкІыу, етІуанэм зэрынэсар. Тхьэмахуэ кІуам абыхэм урысыбзэкІэ уэрэд

Адыгэ щІалэ зэкІужхэм Урысей псом щагъэлъэгъуар я уэрэджы экіэм и закъуэкъым, атІэ адыгэ лъэпкъым и тхыдэм, щэнхабзэм щыщ пычыгъуи, адыгэ шыфэлІыфэр зыхуэдэри телевизорымкіэ къеплъхэм гурагъэІуащ. Беданокъуэ Алан къыщыпсалъэм жиІаш:

- Шэрджэс лъэпкъым сыкъызэрыхэкІам сропагэ. Апхуэдэуи ди адэжьхэм къытхуагъэна щэнхабзэ щІэиным си щхьэр лъагэу сегъэлъагъуж. Ди гупым жытІэр адыгэ уэрэдыжьхэращ, апхуэдэхэр ди лъэпкъым и куэдщ. ЛІыхъужьхэм хузэхалъхьа уэрэдхэр, гъыбзэхэр, лъагъуныгъэм теухуахэр. Ахэр сытым дежи дзапэ уэрэду къыдекіуэкіащ лъэпкъым. Япэ каналым иригъэжьа «Зэрыкъэралу пщэфlапіэм уэрэд щыжыдоіэ» проектым дыхэтыну дыщІехъуэпсами лъабжьэ иІэщ. Дэ сытым дежи хьэщІэщ диІащ. Унагъуэм хьэщІэ къихьэмэ, адыгэ Іэнэ лъакъуищыр къыхуагъэувырт, ерыскъы ІэфІхэр тету. Ар нартхэм я зэман лъандэрэ адыгэм къыдекіуэкі хьэпшыпщ, мыхьэнэшхуи иІэщ. Мис абы и дахагъымрэ беягъымрэ дгъэ-

лъагъузу, Іэнэ лъэкъуищым дыпэрыс хуэдэу, теленэтыным и Іэнэ хъурейм дыбгъэдэсу «Іэлъын цІыкІу» уэрэдыр

ЩІалэхэм я гугъапіэхэр нахуапіэ ящІу къэпщытакІуэхэр арэзы къадэхъури, къыкіэлъыкіуэ Іыхьэм нэсащ. ИкІи гуапэт абы къеплъахэм жаlэхэр, «Мейкъуапэ хьэщlапlэ дынэкlуауэ къытщывгъэхъуащ», - къыхагъэщырт къэпщытакІуэхэм

ЕтІуанэу «Ашэмэз» гупым игъэзэщіащ «Нэ фіыціэхэр» уэрэдыр. Езы щІалэхэр къыщагъэпсалъэм жаіащ иджы утыку кърахьэнур Урысей псом цІэрыІуэ щыхъуа уэрэду зэрыщытыр, ар лъагъуныгъэ зигу илъ дэтхэнэми зэрищІэр. «Ауэ, - жиІащ Алан, - псоми ящІэ щхьэкІэ дэ дыдейщ, ди Адыгейм къитшауэ жытІэну аращ». Уэрэдыр макъамэ Іэмэпсымэхэр - пшынэр, бэрэбаныр, пхъэцІычыр – яІыгъыу зэрыжаlэм студием щlэсхэр нэжэгужэ ищіат. И кізухым деж псори къэтэджри, зы щалэр адыгэ фащэ зыщыгъ пщащэ цІыкІум къыдэфащ. Аргуэру къыдахьэхащ такІуэхэри къеплъахэри. щыуатэкъым «Нэ фІыцІэхэр» уэрэдыр псоми яцІыхуу зэрыжаІамкІи. Сыт шхьэкІэ жыпІэмэ, къэпшытакІуэхэм хэсхэм уэрэдыр фІыуэ зэралъагъур жаlащ, абы теухуауэ къащыщlа хъыбархэр жызыІэжаи къахэкІащ.

«Ашэмэз» гупым хэт щ алэхэм проектыр хуабжьу сэбэп къазэрыхуэхъуар къыхагъэщ нэгъуэщІ лъэныкъуэкІэ залъагъужынымкІэ, иджыри нэхъыбэжым тегушхуэн хуейуэ зэрыщытымкІэ, зэлэжьыни зэрыхьэн утыку куэди зэрыщыІэр зыхащІэнымкІэ.

Уэрэджы ак Іуэ гупым ехъул Іэны гъэхэр яІзу хэтащ Урысейм, хамэ къэрал зыбжанэм щекІуэкІа зэпеуэхэм, фестивалхэм икіи 2014 гъэм «ціыхубэ» ціэ лъапІэр къыпыуващ ансамблым и цІэм. Гупым и унафэщІ Бастэ Асиет хузэфіэкіаш езым адыгэ уэрэдыжьхэм, тхыдэм хуиІэ лъагъуныгъэр къигъэсэбэпущІалэхэмуэрэджыІакІуэ ахъырзэман къахищІыкІыну, къафэу, адыгэ лъэпкъ макъамэ Іэмэпсымэхэм еуэфу иригъэсэну. Абдеж щиухыркъым гупым бгъэдэлъ ф агъхэр. Абыхэм щапхъэ трахыу, щ алэ зэчиифіэхэр я зэфіэкіхэмкіэ ядэгуашэу яІэщ «Нэбзий» ныбжьыщІэ гупыр. Абы къыщыхэжаныкІхэр «Ашэмэзым» хыхьэурэ утыкушхуэхэм ихьэну Іэмал

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

«Адыгэ псалъэр» къезыгъэхьхэм папщІэ

ПщІэ зыхуэтщІ щІэджыкІакІуэхэ!

ЩІидзауэ йокІуэкІ 2023 гъэм и япэ илъэс ныкъуэм газетхэмрэ журналхэмрэ Іэ тедзэныр. «Адыгэ псальэр» зыІэрыхьэну хуейхэм хъыбар фыдогъащІэ мази 6-м ди газетым и уасэр:

унэм ныфхуахьыну фыхуеймэ - сом 801-рэ кІэпІейк**І**э 72-рэщ;

фэ езым поштым къыщыфштэжынумэ - сом 728-рэ кІэпІейкІэ 64-рэщ.

Ди индексыр П 5894

Адыгэ Псалъэ 💌 Адыгэ Псалъэ

adyghe@mail.ru

adyghepsale.ru

apkbr.ru

smikbr.ru

шыІэтэкъым

гуэру здэркъым.

сыкъыщІокІыж.

сыщІохьэ.

- Гукъутэщ.

гупсысэри:

сыщытынщ.

Hтlэ. Сахалин дгъэкІуэн?»

Налшык сыкъэлъэтэжащ.

Слъэгъуащ икІи зэкъым.

- Дауэ къыпщыхъуа-тІэ?

ныкъуэрэ къыхуэнэжащи.

- Сытыт пщІэнур, си пІэ уитамэ?

- И гугъу сщІынтэкъым, - жысІащ.

абы и гъусэу - ШэджыхьэщІэ Мухьэмэд.

- Сэ схуэтхынукъым, уэ тхыи нэхъыфіщ.

Зы цІыхум

и къарур

Нэхъ Іэзэ дыдэу тхэкіэ зышіэм дежкій гугъуш мы

цІыхум хуэфэщэн псалъэ къигъуэтыну. Къэбэрдей-Балъкъэрым абы хуишар зым и къарукіэ къэіуэта

хъунукъым. Ар цІыху къызэрымыкіуэ дыдэт, хуэдэ зыри

МЭЛБАХЪУЭР щызэзгъэцІыхуа гъэмахуэм ВПШ-м и

журналист факультетыр къэзуха къудейт. Диплом плъыжь къэсхьауэ, «Правда», «Известия» газетхэм, «Молодая гвардия» тхылъ тедзапіэм срагъэблагъэрт - сынасыпыфіэт. Сыхэдэрэ къыхэсхмэ - зэфіэкіат. Аршхыкіэ си призтапия

къыхэмыхуа гуэр къэхъуащ. Партым и ЦК-м и орготделым сраджэри, Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым къригъэхьа

тхылъыр сагъэлъэгъуащ - республикэм сагъэкlуэжыну къэлъаlуэхэрт. Сэ кlуэрыкlуэм сытету зытезгъэхьакъым:

«УнафэщІ хьэл схэлъкъым, зэи апхуэдэ ІэнатІи сыщІэ-

хъуэпсакъым. Обкомми Тхьэр арэзы къыхухъу, ауэ сэ

журналист хуэдэ творческэ лэжьыгъэщ сызыхуейр, сы-

здэувыни сиlэщ». Махуищ докІри, аргуэру къызоджэ, ар-

- Уэ Хрущев Никитэ и унафэр зэхэпха хъункъым, - жи

ДыщІохьэ. Бысымыр къыдэмыплъу заулкІэ дыщыта

нэужь, «Сыныводаlуэ», - жеlэри и щхьэр къыдрехьей. Ба-

рановым псори жриІэжа нэужь, къопсалъэри: «Хуейкъым

жыбоІэ-тІэ и Къэбэрдей-Балъкъэр зэщІэгъагъэм кІуэжыну.

зэфтмэ, - жызоІэри, а къулыкъущІэ къызыфІэщІыжам деж

Аргуэру зы махуэ докІри, Барановым зэ къызэпсэлъэ-

жыну среджэ, ауэ мы щІыхьэгъуэм кураторым и пэшым

езы Мэлбахъуэ Тимборэ щІэсу срохьэлІэ. ДызэрыцІы-

хуащ. ФІыщІэ хуэсщІри, къысхуагъэлъагъуэ лэжьапІэхэри

къыхуезбжэкІащ. Москва сигу пымыкІми, журналисту

сагъэлэжьэнумэ, сыкІуэжыну сызэрыхьэзырыр жесІащ.

Гупсэхуу къызэдэІуащ, обкомым ечэнджэщыну жиІэри,

сигу ирихьын гуэрхэр ЦК-м къыхуигъэлъэгъуэнуи сыкъи-

гъэгугъащ. Мис апхуэдэу тхьэмахуэ фІэкІа дэмыкІыу

ЯпэщІыкІэ инструктору обкомым сагъэуври, тхы-

лъымпІэ гуэрхэр згъэхьэзыру, зэзгъэзэхуэжи къахэхуэу

зэманкіэ екіуэкіащ, лэжьыгъэ схуэхъунум теухуауэ тіуми

зыри жыдмыlэу. Ауэ махуэ къэс нэхъри наlуэ сщыхъурт

республикэм Мэлбахъуэр унафэщІу къызэрыІэрыхьамкІэ и

насып къызэрикар. 1957 гъэм фокадэм и 1-м къызоджэри.

- СыпщоукІытэ сыпхуэзэху, ауэ, уи фІэщ щІы, ре-

дактор нэхъыщхьэм заявленэ итхыу щІэныгъэлІ-егъэ-

джакІуэ лэжьыгъэм хыхьэжыну мазищым щІигъуауэ

къысхупыхыркъым. И нэпсыр къыщІэжу газетым унафэ-

щІу къытезнэну къызолъэІу, пенсэм нэсыным илъэсрэ

СыкъыбгурыІуа си гугъэщ. Арамэ, пщэдей екІуэкІыну

парт конференцэм горкомым и етІуанэ секретару укъы-

щыдгъэлъэгъуэнущ. Илъэсымрэ ныкъуэмрэ блэлъэтыну-

а псалъэхэмкіэ журналист Іэщіагъэм сэлам зэресхыжы

- Схузэфіэкіын къыпфіэщмэ, - щыжысіэм, сщіэртэкъым

Езыр тІысыжауэ, сэ «Хэку» зэгухьэныгъэм сыува нэужь

Пушкиным и уэрамым тет ди ІуэхущІапІэм мазэ къэс

лъэсу накіуэурэ хамэ къэрал щыпсэу адыгэхэм щхьэкіэ

къызэупщІырт. Мыбдежым къыхэгъэщыпхъэщ «Хэкур»

къызэрыунэхуар зи фІыгъэр Мэлбахъуэрауэ зэрыщытыр,

Иужьрейуэ щыслъэгъуа зэхуэзэхэм я зым соупщ1: «Гукъэ-

- Хуейщ Іэмал имыІэу, уэ куэд плъэгъуащ, ар къэсэбэпы-

СфІэфІыпсу стхынщ, уэ жыІэж закъуэ, сэ уи секретару

Си фІэщуи сытым дежи сыхьэзырт и гукъэкІыжхэр

тхылъымпІэ напэм изгъэзэгъэну. Ауэ къысхутемыгъэхьэурэ

уасэшхуэ зиlэ щэху куэд тlэщlэкlащ. Итlани къигъэнар

мащіэкъым, лъэхъэнэхэм зэіэпахыу фіым зыхурагъэсэну.

кІыжхэр щхьэ умытхрэ?» - жызоІэри. ДакъикъитІ хуэдизкІэ

- Хэт абыхэм иджы хуеижри къыдэзыгъэкІынури?

жынущ иужькіэ, щіалэгъуалэми я гугъу сщіыхэркъым.

Тэлайкіэ щыму дыщыса нэужь, къызэупщіащ:

рэ ежьэжынущ, газетри піэщіэкіынкъым. Уарэзы?

- ИгъащІэм цІыхухъу гъыуэ плъэгъуа? - къызоупщІ.

Сахалин севгъашэми содэ, сигу дыхьэ лэжьыгъэ къы-

ди парторганизацэм и куратор Барановым. - Къудамэм и

нэхъыщхьэм деж дыщІэмыхьэу хъунукъым.

Къэрал, жылагъуэ лэжьакіуэ, политик ціэрыіуэ Мэлбахъуэ Тимборэ къызэралъхурэ илъэси 105-рэ ирокъу

Іулыдж лъагэ

адыгэл телъыджэм республикэм, абы зэрылажьэм хуэдэурэ. щыпсэу лъэпкъхэм я зыужьыныгъэм хуищІа хэлъхьэныгъэ иныр.

МЭЛБАХЪУЭ Тимборэ Тэрч щІыналъэм хыхьэ Дей къуажэм 1917 гъэм щэкІуэгъуэм и 18-м къыщалъхуащ. Зи адэр пасэу зыфіэкіуэда щіалэ ціыкіур Сабий унэм иратащ, иужькІэ Мэртэзей (иджы - Тэрч) дэт мэкъумэш еджапІэм хабзэм, щІэныгъэм щызекІуэ Іуэху щіагъэтіысхьащ. 1931 гъэм зыщіэтіысхьа зехьэкіэ мэкъумэш техникумыр ехъулІэныгъэкІэ къиухри, Новочеркасск дэт инженермелиоративнэ институтым 1934 гъэм еджэным щыпищащ. Еджэным хуэнэхъуеиншэ щіалэщіэм иужькіэ и щіэныгъэм щыхигъэхъуащ Орджоникидзе дэта комбинатыр - ахэри, нэгъуэщ Іуэ-(иджы - Владикавказ) дэт мэкъумэш институтым.

1941 гъэм къэхъея Хэку зауэшхуэм фронтым япэу Іухьахэм ящыщащ Мэлбахъуэр. Зауэр ди къэралым и налъэм щыпсэухэр Іуэхугъуэшхуэм текІуэныгъэкІэ иуха нэужь, коммунист щІалэр 1946 гъэм ягъэуващ партым и Куба райкомым и унафэщІу. Акъыл публикэм и цІыху куэдым яхуэфащэ жан зыбгъэдэлъ къулыкъущізу, хабзэш- дыдэу къалэжьащ щіыхьыціз зэмылізухуэрэ гу хьэлэлрэ зиlэ цlыхуу зыкъэ- жьыгъуэхэр. зыгъэлъэгъуа щіалэщіэм гу лъатащ икіи куэд дэмыкіыу ирагъэблэгъащ къыіукіащ, и лэжьыгъэкіи ціыху хэтыпартым и Къэбэрдей обкомым и сек-

ТЫГЪЭ

къэрым и тхыдэм и напэ- и

и тхыдэм и Іыхьэшхуэщ ар абы

шызэхиухуэнэфырт а лІы

Урысейм и тхыдэр нэгъэсауэ

щІыжын ипэ къихуэу Мэл- рэ

ціыху къызэрымыкіуэм сы-

зыри хэзмыгъэщІу дауэ нэс-

хьэса хъуну Тимборэ и теп-

лъэ дыдэр. Ар ціыхушхуэт,

хабзэшхуэ хэлърэ гу хьэлэл

иІэу, бэм яфІ къызэрыкІыным

бахъуэм жиlэжыну тlэкlум. хъухэмрэ

конференцхэмрэ

хызогъуэтэж.

Мэлбахъуэ Тимборэ и гъанэу

ТХУЭМЫПШЫНЫЖЫН Мэлбахъуэм акъыл жан бгъэдэлът, щыгъупщэжыр

кіуэці нэхъыфіхэм ящыщ Къэбэрдей-Балъкъэрри

хъуащ. Уеблэмэ зы напэ- яхэту, къызэщіэзыіэта 90

кіуэці мыхъуу, и гъащіэр гъэхэм къэхъухэм гущіыіэу

иухыху и къару емыблэжу къыхэплъэу щысакъым Мэл-

езыр. Илъэсхэм абы пэlэ- иращіыкіыну хэта гуэрхэм я

нэхъри нэхъ Іупщі мэхъу. лъэпкъ зэхэгъэж зимыіэ гу

хабзэфіымрэ нобэрей ма- щигъэіуащ, къэкіуэну щіэблэ

хуэм и фіымрэ и хьэлым хэм дерс къыхахыфын хуэдэу.

«ТХЫДЭР лъэпкъым и гъусэ пэжу иlащ и щхьэ-

лъабжьэщ; ар нэхъ куууэ гъусэ Нинэ. Гу хьэлэлрэ псэ

тхыдэм хыхьэху, и гъащіэр къабзэкіэ ціыхум зэрахэ-

нэхъ кlыхьщ», - дыкъыщоджэ тыным хурагъэсэфащ абы-

ищІэрт, къэзыцІыхухэм сы- пліанэкіэ узыдэгъуэгурыкіуа

тым дежи ягъэщ агъуэрт ар ц ыхум блэк а зэманым иту

зыщыгъуазэу щыта псор. утепсэлъыхьыну гугъущ. Сэ

хэм щ эсхэр къахуэмыгъэсу утыкум нэхъ гукъинэжу щи-

А псалъэхэм куэдым уезы- слъагъуну, бэм епсэлъэн Іэ-

гъэгупсыс купщіэшхуэ хэлът. загъымрэ къыхуащі пщіэмрэ

тетхыхьыну. Тхэгъуэ къэси лъэгъуа псори пхуэмып-

нэхъапэм гу зылъызмыта шыныжын тыгъэу гъащІэр

фІагъ гуэр и щэным къы- къызэрысхуэгуэпахэм яхызо-

зэпытщ: ныбжь зиіэ нэ- еджапіэт ар дэлэжьа, іуэхукіэ

хъыжьми щіэблэщіэми я деж зыхуэза дэтхэнэм ди дежкіи.

Куэдрэ къысхуихуащ а щыхьымрэ сыкіэлъыплъыну.

республикэм бахъуэр.

щІэ дащІыху, **и инагъыр** хъуэпсапІэхэри.

Гимборэ и блокнотым. Абы хэм я бынищри

Парт ІуэхукІэ зэхашэ зэхуэс- къысхуихуащ

лъэужь

Къэбэрдей-Балъ- Пысыжа нэужьи, Урысейм

ябгъэдэлъа хьэлэлкІэ абы и псалъэ Іущыр

Щапхъэу

пленумхэмрэ гъэјуа псалъэхэм сыщіэ-

зэхуа- дэlуну, и ехъулІэныгъэхэм-

Іуэху

Сыхуэсакъ лъытэ. ГъащІэм ухуэзыущий

щІыналъэхэр,

Къэбэрдей-Балъкъэрым пашэу и иретару, иужькі эетіуан эсекретару ягъэу-**ціыху щыпкъэхэм ящыщщ Мэлбахъуэ** ващ. 1952 гъэм Къэбэрдей АССР-м и Тимборэ Къубатий и къуэр. Хьэлэлу Совет Нэхъыщхьэм и Президиумым и зыхуэлэжьа республикэм и тхыдэм и Унафэщі хъуащ икіи а къулыкъу лъагэр Іыхьэшхуэу къалъытэ абы и гъащІэ къызыхуэтыншэу ирихьэкlащ илъэси купщІафІэр. Къызэрытхэмытыжрэ 4-м щІигъукІэ. КПСС-м и ЦК-м и парт илъэс 20-м щІигъуами, зэманым фа- школ нэхъыщхьэр (ВПШ) 1953 гъэм гъуэ дэхъуркъым Гулыджышхуэ зи Га ехъул Гэныгъэк Гэ къи ухащ Мэлбахъуэм,

1956 - 1985 гъэхэм Мэлбахъуэ Тим-

борэ лэжьащ КПСС-м и Къэбэрдей-Балъкъэр обкомым и япэ секретару. Унафэщ щыпкъэм лэжьыгъэшхуэ зэфІихащ, республикэм и цІыхухэм я псэукІэр ефІэкІуэн, промышленностми, ухуэныгъэ Іуэхухэми мэкъумэшми, щІэуэ къудамэ куэд къыхыхьэн, щэнмардэхэм зегъэхъуэжын папщІэ. «Севкавэлектроприбор», «Тэрчналмэс» «Телемеханика», «Искож», «Телемеханика», «Кавказкабель» «Электровакуум», «Автозапчасть» заводхэр, вольфрамрэ молибденрэ къыщыщІахыу Тырныауз хущІапІэ куэди къызэрызэІуахам Къэбэрдей-Балъкъэрыр къэралым щыпэ-

рыт щІыналъэхэм яхигъэхьащ. Мэлбахъуэм хулъэкlащ зи пашэ щlыкъыхузэщІигъэуІуэн. ГуащІэдэкІ хьэлэлым пщІэ хуищІу, а зэманым ди рес-

1985 гъэм ар езым и лъэlукlэ ІэнатІэм зыхужаІэр апхуэдэхэращ. кІэкІи щапхъэу ноби ягъэлъагъуэ

шыщхьэмыгъазэу

лъагапІэм Мэл-

екіуу щылэжьащ,

мыкіуэдыжын къи-

екіууи къехыжащ

Куууэ зыхищІащ

ягъэлъагъуэм

хузэхуэмыгъэ-

СЭБАНШЫ Розэ,

я Іэтэщхьэу лэжьа.

профсоюзхэм

Къэбэрдей-Балъкъэрым и

зэрызыхищІэр

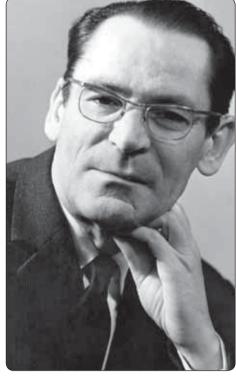
республикэр ІыхьитІ

хуэдэт Тимборэ и унагъуэри.

Абы ныбжьэгъуфіу, гъащіэ

Дауи, ліэщіыгъуэм и іыхьэ

Мэлбахъуэ Тимборэ дэс-

лъэужь нэху къигъанэу. Къэбэрдей-Балъкъэрым и тхыдэм щыщу етющіанэ ліэщіыгъуэм и етіуанэ іыхьэр зи ціэм епхауэ щыта унафэщІ Іэзэ, къызэгъэпэщакіуэ Іэкіуэлъакіуэ, ціыху щыпкъэ Мэлбахъуэ Тимборэ Къубатий и къуэм Іуэху зехьэкіэрэ ціыху хэтыкізу йіар куэдым я гум къинэжащ, зэманыф блэкіам и дамыгъэу. Мэлбахъуэм и ціэр Налшык и уэрамхэм ящыщ зым, Лъэпкъ библиотекэм зэрахьэ. «ЛъэпкъылІ»

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

И цІэм епхащ

Республикэм илъ лэжьыгъэфІхэм я нэхъыбэр Мэлбахъуэм и ціэм пыщіащ: машинэ къыщіэзыгъэкі, Іэмэпсымэхэр зыщі Іуэхущіапіэхэр, заводхэр, фабрикэхэр, узыншагъэм елэжь ІэмалышІэхэр. Апхуэдэ дыдэщ мэкъумэшым епха ІуэхущІапІэхэмрэ лэжьыгъэхэмри

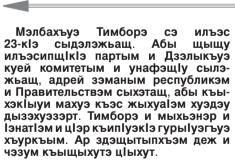
А ЗЭМАНЫМ къэралым щат дамыгъэ нэхъ лъагэхэр къихьырт республикэм, гъаво бов къызорырихьолІом шхьокіэ. Езы КъБАССР-р къэралыр щіэгушхуэж щіы кіапэт. Бжыгъэхэм псори къаубыд - ахэр и пащхьэ щралъхьэкІи, Мэлбахъуэм Іуэхум и пэжыпіэр нэхъыфіу ищізу къыщіэкІырт. КъыжраІэ-къыжрамыІэми, абы республикэр гурыгъуазэкіэ апхуэдизкіэ фіыуэ иціыхурти, дэтхэнэ гупми, ІуэхущІапіэми, къуажэми я Іуэху зыіутыр ищіэрт. Зы бжыгъэ зэрыщыт дыдэм хуэмыдэу къэвгъэлъагъуэ жиіэу зэи къытхуихуакъым, къэбгъэлъагъуэуи идэнутэкъым.

А зэманым Къэбэрдей-Балъкъэрым сыт кърихьэл ауэ жамы ажи, ахэр псори пэжщ, къехьэк нехьэк хэмылъу къэгъэлъэгъуа щытыкющи. Сыт хуэдиз лыхъужь щыдиlа дэ мэкъумэшым, промышленностым, щюныгъэм?! А ехъулюныгъэхэм ящыщу зыри къыпхугуэхынукъым Мэлбахъуэм и цІэм, сыту жыпІэмэ Мэлбахъуэр езыр ліыхъужьт, иужь къиувэхэм пщіэрэ щіыхьрэ къаригъэлэжьу.

МУТАЛИПОВЭ Александрэ, КъБАССР-м и Статуправленэм

и унафэщІу лэжьа.

КЪЭБЭРДЕЙ-БАЛЪКЪЭРЫМ и ліы щыпкъэт Мэлбахъуэр. Ди республикэм щІэныгъэрэ Іущагъыу узылъэмыІэи тхыдэм щыщу етіощіанэ ліэщіыгъуэм и етІуанэ Іыхьэр абы и цІэм епхащ. А илъэсхэм хуэдэу берычэт республикэм и экономикэми, щэнхабзэми, щІэныгъэми яІакъым. Къэбэрдей-Балъкъэрым диІэІамэ, я нэхъыбапІэр щызэдгъэпэщар а лъэхъэнэращ.

Мэлбахъуэм и зэманым хуэдэу зэи псэукіафіэу щытакъым ди щіыналъэм и цІыхухэр. Пэжщ, а зэманым совет властым щыщІэныгъэ гуэрхэри иІащ, зыгуэрхэри ІэщІэкІащ, абы щыгъуи имей зэзыхьэл/эну хуейхэри къыкъуэкІырт, ауэ иджы хуэдэу цІыхухэм къаІэрыхьэр зралъэфэліэн фіэкіа, нэгъуэщі

Адыгэл І щыпкъэ плъапіэ ямыі зу щытакъым а зэманым гуэрым екіуаліэрэ зы ныкъусаныгъэ лэжьа унафэщіхэр. Дыбэлэрыгъами закъуэ илъэгъуамэ, іуэхур зэрыщыту дыщыуами, ди блэкіам дыщіытеукіы- мыхъуауэ къыщіригъэдзу. Мэлбахъуэр

КъБАССР-м и гъунапкъэхэр къаплъыхь. 1970 гъэ

THE REPORT OF THE PROPERTY OF

дыщыуами, ди блэкіам дыщіытеукіытыхыжын тшІакъым.

бгъэдэтт, республикэм и мызакъузу Совет Союз псом хьэтырышхуэ щи-Іэт. Абы и Іулыджым лъабжьэ хуэхъур сырт, и унафэ зехьэкІэрт. Нобэ хуэдэу зы жаlэрэ нэгъуэщl ящlэу щыттэкъым унафэщІхэр абы щыгъуэм. хуэдэ Іуэху къедмыхьэжьэми, езым щапхъэ тетхырт. Къыхэплъхьа Іуэхур Мэлбахъуэм къабыл ищІамэ, абы пэрыуэж щыІэтэкъым и кІэм нэсыху, къыбжиІам тумыгъуэтэжу, е унафэ къыпхуищіамкіэ зыкъыпщіимыгъэкъуэжу къэхъуртэкъым. Дэри ди фІэщу дын хуэдэу. Дэлэжьахэм яхэту къыдыбгъэдэтт. Нэхъыщхьэжращи, и щ!эк!ынкъым ар lэф!у зи гум къипщіэр и фейдэ шхьэкіэ зэи къигъэсэ- мынэжа. бэпыртэкъым.

Хьэл хьэлэмэти хэлът Тимборэ. Куэдрэ къохъу унафэщІыр ІуэхущІапІэ

апхуэдэтэкъым. Ирагъэлъагъум фІыуи Іейуи хэлъым темыпсэлъыхь пэтрэ, абы и нэкlум къищырт и нэгу щІэкІыр къызэрыщыхъур, къалэныр зыхьми псори игъэзэкІуэжыну гукъыдэж игъуэтырт. Ныкъусаныгъэ гуэрхэр щы эми, лэжьакІуэм и къалэныр зэригъэзэщіэфыр илъагъумэ, и іэмыщіэ илъхэм ятехъущІыхьу апхуэдэ хьэл иІэххэтэкъым. Уеблэмэ лэжьакіуэфІым зыщІигъакъуэу, игъэгушхуэу апхуэдэт.

ЕФЭНДЫ Джылахъстэн.

Набдзэгубдзаплъэт, ткІийт лэжьыгъэ Іуэхукіэ, тэмэму умылажьэу идэнутэкъым, ауэ цІыхухэми ящысхьырт, лэжьэн гукъыдэжыр яфіэмыкіуэ-

> ДОХЪУЩОКЪУЭ Мусэ. 2014 гъэ

УхуэныгъэщІэхэр

Налшык къыщагъэщ Іэрэщ Іэж гулъытэншэу къэнауэ зэманкіэ щыта іуэхущіапіэ куэд.

ІУЭХУ пыухыкІахэр щызэфІах къулыкъущІапІэ жыпІэми, совет лъэхъэнэм яухуа унэу ІэщІыб ящІыжахэм ноби къалащхьэм уащрохьэлІэ. Ахэр, зэрыхабзэу, мылъку зыбгъэдэлъхэм ящэхужри, зыхуей хуагъазэ, иужькІэ езыхэм къагъэсэбэпын хуэдэу. Апхуэдэхэм нэхъыбэу къыщызэІуах шхапІэхэр, сату щІапІэхэр, цІыхухэм Іуэхутхьэбзэ щыхуащІэ унэхэр..

Лермонтовымрэ Яхэгуауэмрэ я цІэр зезыхьэ уэрамхэм я кізух зэхэкіыпіэм хуэзэу тет унэ зэтетымрэ абы и гупэм къит псэуалъэ инымрэ зэманыфікіэ нэщіу щытащ, щІыпІэ бгынэжам и фэр къытеуарэ, и хъуреягъыр зыкІи имыгъэдахэу. Илъэс кІуам унэ зэтетыр иджырей мардэхэм тету къагъэщІэрэщІэжри, ІуэхущІапІэ куэд къыщызэ уахыжащ: телефон уэхутхьэбзэхэр, шхапіэ,

Мы зэманым апхуэдэу зэрагъэпэщыж абы и гупэкІэ къита унэшхуэр. Нэгум къызэрыщІыхьэжымкІэ, «Снежинка» фіэщыгъэм щіэту зэгуэр абдежым жьыщіапіэшхуэ щытащ, къалэ псор екіуалізу. Унэр инщ, ізхуитлъэхуитщ, сыт хуэдэ ІуэхущІапІэ къыщызэІупхынуи къезэгъыу. Сэху хужь къетауэ зэгуэр щыта унэр, гъэщіэгъуэну, иджы фіыціабзэу зэрахьащ, и лъабжьэхэр абджыпс защіэрэ, уэздыгъей лъагэшхуэхэр екіуэкіыу и бжэІупэм Іуту.

Уэрам зэхэкіыпіэм и адрыщі лъэныкъуэмкіи мы мазэ зэкіэлъыкіуэхэм щіэуэ щаухуащ къатитіу зэтет униті. Абыхэми я ІуплъапІэр абджыпсщ, а уэздыгъей жыг дыдэхэр абдежми щыхасащ, уэрам зыкъэзыгъэшым асфальт щізуз тралъхьащ. Иджыпстукіз унэ щіыбымрэ пэш кіуэціхэмрэ зэгъусэу йолэжь.

КъагъэщІэрэщІэж унэхэм дяпэкІэ къыщызэІуахынум дыщі эупщі акъым. Псом ящхь эращи, нэщі у къэна псэуалъэхэр щызэхэта утыкум теплъэ дахащэ егъуэт, абдеж сыт къихутэми, цІыхур зэрыщыгуфІыкІынум шэч хэмы-

ЛЪОСТЭН Музэ

Дунейм щыхъыбархэр

2,5-рэ йохуэ.

КъуэкІыпІэм жиІэм езыр техуэжыркъым

УФ-м къэрал кіуэці іуэхухэмкіэ и министр Лавров Сергей G20 саммитым кърикІуам теухуауэ журналистхэм щаlущlам къыхигъэщащ КъуэкІыпІэр мамырыгъэм тепсэлъыхьми, Киев Іэщэ иригъэшэныр къызэрызэтримыгъэувы-

- УКРАИНЭР ІэщэкІэ зэщІэузэдынымрэ абы дэІыгъынымрэ Іуэхухэр КъуэкІыпІэр йогугъу, мамырыгъэм дыхущІ́экъун хуейщ жаlэу, европей лыщхьэхэм къыхагъэщми, - жи-Іащ министрым. - Евросоюзымрэ НАТО-мрэ зауэ къыдамыщІылІами, Украинэр къагъэсэбэпу ди ныкъуэкъэгъу хъунымкІэ ялъэкІ къагъэнакъым - Іэщэхэр хурагъашэ, зауэлІхэр хуагъэхьэзыр жыпІэми... Украинэ зауэлІхэр игъэсэну ЕС-м ищіа унафэм и гугъу пщіымэ, ар и акъылым итыжу пхужы энукъым, сыту жыпІэмэ Франджым и президентри (Макрон Эммануэль), Германием и канцлерри (Шольц Олаф), нэгъуэщ европей къэралхэм я пашэхэри зытепсэлъыхьыр мамырыгъэм хущІэкъун зэрыхуейрщ, ауэ дэтхэнэми ищІзу тлъагъур нэгъуэщІщ.

Аэростатхэр Іуащхьэмахуэ щхьэщылъэтыкІынущ

Ставрополь щІыналъэм ТуризмэмкІэ и министерствэм 2022 гъэм и дыгъэгъазэм къызэригъэпэщыну фестивалым хыхьэу, Іуащхьэмахуэ бгым аэростатхэр шхьэщылъэтыкІынурэ Минеральные Воды щетІысэхынущ. «Европэм щынэхъ лъагэ Іуащхьэмахуэ бгым иджы япэу щхьэщылъэтыкІыу» зыфіаща фестивалыр зэрекіуэкіынум теухуа хъыбарыр къралъхьащ КъэщэхуныгъэмкІэ къэрал порталым.

иращІылІэнущ Минеральные Воды илъэс 220-рэ зэрырикъум икІи ар къызэрагъэпэщыным щІыналъэ бюджетым хухихынущ сом мелуани 2,5-рэ.

Къызэрагъэлъагъуэмкіэ, мы Іуэхум аэростатитху мынэхъ мащІэ хэтынущ, зыр «Россия» псалъэр зытет, кубометр мини 4-м нэблагъэ

къызэщІэзыубыдэ аэростатырщ. Ику ит апхуэдэ кхъухьлъатэхэм, зэрыхабзэу, хьэуа пщтыру кубометр мини

ЩэкІуэгъуэм и 17

+Студентхэм я дунейпсо **♦Урысейм** щагъэлъапІэ **УПОЛНОМОЧЕННЭ** участковэхэм я махуэр

◆ 1757 гъэм Сенатым унафэ къищтащ Петербург къалэм Императорым Художествэхэмкіэ и академие (иджы Урысейм ХудожествэхэмкІэ и академиещ) къыщызэгъэпэщыным теухуауэ.

◆ 1920 гъэм Бгырыс АССР-р къызэрагъэпэщащ. **◆1970 гъэм** «Луна-17» авто-

матическэ станцым Мазэм тригъзуващ езыр-езыру зекІуэ «Луноход-1» аппаратыр.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык дыгъэпсу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градуси 8 - 14, жэщым градуси 6 щыхъунущ.

Щэкіуэгъуэм и 18

◆Гъуэгухэм къыщыхъу насыпыншагъэхэм хэкІуэдахэр ягу къыщагъэкіыж дунейпсо махуэщ **◆**Латвием и щхьэхуитыныгъэм и махуэщ

+ 1842 гъэм Урысейм и император Николай Езанэм Іэ шІидзаш Нева псым япэ лъэмыжыр телъхьэным теу-

хуа унафэм. **♦**Къэрал, жылагъуэ лэжьакіуэ, политик ціэрыіуэ, 1956 - 1985 гъэхэм КъБР-м и унафэщІу щыта Мэлбахъуэ

Тимборэ къызэралъхурэ илъэси 105-рэ ирокъу. ◆Тхыдэ щІэныгъэхэм я кандидат, КъБР-м щІэныгъэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Тыгъуэн Рашад къызэ-

ралъхурэ илъэс 94-рэ ирокъу. **◆**Композитор, УФ-м, АР-м.

КъБР-м, КъШР-м я цІыхубэ артист, Абхъаз Республикэм щІыхь зиІэ и артист, АР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат Нэхей Аслъэн и ныбжьыр илъэс 79-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуабэр ма-хуэм градуси 10 - 14, жэщым градуси 8 щыхъунущ.

> Зыгъэхьэзырар БАГЪЭТЫР Луизэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Дунейр нэкіэ игъэл фіощіыж.

Мамыру дыпсэун папщІэ

1986 гъэм Афганистаным сыкъикІыжу ІэнатІэм гурэ псэкІэ сыпэрыхьэжыну зыщызгъэхьэзырым, зэманым къыздихьа нэщэнэхэм салъэхъащ. Компартым и Комитет Нэхъыщхьэм напэкіуэці хыщіым нэс хъууэ Мэлбахъуэмрэ «Мэлбахъуэм и зэманыжьымрэ» ятеухуауэ зэхалъхьа шыпсэхэм срагъэджащ. Абы имытар укіуэдыж. Щізуэ трагъэува Елисеев Е. А. апхуэдэ «тхакіуэхэм» я хьэтыр зэрилъагъури щізхъуматэкъым. Зызыгъэбгырыс хъыжьэу Мэлбахъуэм бгъурытахэм ящыщ гуэрхэм иджы ар ямыціыхуфэ зытрагъауэрт, уеблэмэ апхуэдэ гуэрым сехъурджэуат «Сыту умыукІытэрэ? Мэлбахъуэм зи щІыб хуэзыгъазэр уэ пхуэдэ, къыпхуищар пщажу?» - жысаэ-

СЫТУ къехьэлъэкІрэт ар езы Тимборэ. Ауэ, Іэмал Іэджи иІа пэтми, зы сатыр къритхъакъым, и щхьэ иухеижыну хэту, зы унэцІи утыку къыщриІуакъым игъэпуду, уеблэмэ и Іыхьлыхэми яхуэтхьэусыхакъым. ИтІани дэ тлъагъурт абы и гум щыщІэр. Армырауэ пІэрэт зытеухуар и тхыгъэхэм иужькІэ къыщыдгъуэтыжа псалъэ гухэщіхэр: «Зы ціыху лізужьыгъуэ гуэр щыіэщ, фіы хуэпщіэми, іей фіэкіа къыпхуимыщіэжыфу. Абыхэм зыхуейр къаlэрыхьэу щытми, уи ІэмыщІэ зэрилъар къыпхуагъэгъуфыркъым. инэхъыбапІэми къоныкъуэкъуж»

ЗэхъvэкІыныгъэм и зэманым «бэм я лІыкІуэу» зызыбжыжа куэдым Іулыдж зиІэ цІыхухэр ягъэпуду утыкум къыщилъадэм, Мэлбахъуэ Тимбори къимылэжьа псалъэ мыщхьэпэ куэд зэхрагъэхащ. Абыхэм жэуап изотыж жиlэу къаугъэми хэлъэдакъым, зы псалъи япидзыжакъым. Ауэ зызыгъэдемократхэм республикэр щафыщІыпэм, Мэлбахъуэр иджыри зэ шууэ тлъагъужащ. Лъэпкъ зэхэгъэжыр къагъэхъейуэ, республикэм исхэр зэф агъэнэжу ц ыхубэр зыгъэунэхъуну зи мурадхэм я щапхъэхэмрэ хиукІэрт. А шыщхьэмыгъазэ утыку къихьэгъуэм КІуэкІуэ Валери абы Іуэхутхьэбзэшхуэ хуищІащ Къэбэрдей-Балъкъэрыр мамыру къызэтенэн папщІэ.

Мэлбахъуэ Тимборэ япэ унафэщІу сиІам и закъуэкъым, ар адэм, къуэшым хуэдэу гъащІэм и лъэпощхьэпохэм сыпхызыша ціыхущ, зэрыхузэфіэкікіэ щыуагъэхэм сащихъумэу. ЗУМАКУЛОВ Борис.

КъБР-м ЦІыхум и хуитыныгъэхэмкіэ уполномоченнэу щыІэ.

Пліанэпэр зыгъэхьэзырар ЖЫЛАСЭ Маритэщ.

Экономикэ

Политикэ

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

Анэдэлъхубзэр хьэрэкъуак Іэм къыдэзымыгъэплъхэр

«Адыгэ псалъэм» и къыдэкІыгъуэ щІагъуэ дунейм къытехьэкъыщІэкІынкъым, мащІэми-куэдми, бзэм и Іуэху къыщыдмыІэту. Анэдэлъхубзэм гулъытэ нэхъыбэ зэрыхуеймкІэ димыакъылэгъууи куэд дрихьэліакъым. Ауэ а псори дызытегузэвыхь Іуэхур сыт хуэдэ щіыкіэкіэ гъэзэщіа зэрыхъунур? СССР-м хэкІыжа союз республикэхэм зыгуэркіэ дадэплъей хъуну піэрэ?

ЗЫ ТЕПЩЭР текіыу, адрейр абы иужь къыщиувэкІэщ япэрейм и дагъуэхэм тепсэлъыхьыну цІыхухэм жьэ щагъуэтыр. Зи гугъу ящІыр бзэрауэ щытми, къэзахъ депутатхэм илъэс 30-кІэ яхузэтрихьа гукъанэхэр зэтрахыж. «Илъэс 30-м и кlуэцlкlэ Іэмал къытхуэгъуэтын хуеящ къэзахъхэм ящыщу процент 99-м къэзахъыбзэ едгъэщІэну», - я щхьэ хуэшхыдэж хуэдэурэ, Іуэху зэхэзэрыхьахэр утыку къащІ депутатхэм.

«Мамыру дыпсэуныр нэхъапэщ, жытІэри, зэгуры-Іvэныгъэм хьэтыркІэ, анэдэлъхубзэм зыхэдгъэкІы-Бзэр ямыщІэми, Іуэхукъым, жытІэрт, Іэуэлъадыщызэдэпсэукіэ. Иджы узэгурыІуэныр кІуэ пэтми нэхъ гугъу мэхъу. Бзэр нэхъыбэм зэрамыщІэм къаугъэ къыхокІ».

Апхуэдэ гупсысэхэр утыку къизыхьэ Казыбек Иса конституцэр хъуэжауэ, къэзахъыбзэм и закъуэ къэралыбзэу къэгъэнэн хуейуэ къе-

Политолог Ашимбаев Данияр абыкІэ акъылэгъукъым. Анэдэлъхубзэ жытізурэ, а яіурылъ тізкіури тегузэвыхь защі щхьэкіэ, із- абы ирипсалъэхэри кіуэ пэтяфІэдгъэкІуэдынкІэ шынагъуэщ, жеІэ бы.

«Фигу къэзгъэкІыжынщи, щетх Данияр и напэкіуэціым, - Къэзахъстаным бзэм зыщегъэужьыным хуэунэтІауэ 2020 - 2025 гъэхэм зыхуигъэувыжа къэрал программэм ипкъ иткІэ, 2022 гъэм цІыхубэм я процент 92-р къэзахъыбзэм хъун хуейщ. Программэм мылъкуу хуаутІыпщащ тенге ри ехъумэ, хъу-мыхъуми, ахъшэ нэхъыбэ къэралым мелард 16,9-рэ. Къызэрапщытамкіэ, 2018 гъэм къэзахъыбзэ зыщІэхэр зэрыхъур сэу А щыІэращ зэлІэлІэни зы- лъхьэн хуэдэу. Абыхэм дапроцент 85,9-рэ къудейт. Урысыбзэ зыщІэр – процент 92,3-м нэсырт. Іуэхур зыІутращи, къэзахъыбзэр нобэми vэршэрыбзэ къудейуэ къонэ.

Сыт абы и щхьэусыгъуэр? Жэуапыр гъуэтыгъуей-

«Кока-кола», «Фанта», «Пепси-кола»... ФщІэжрэ а псалъэ гъэщіэгъуэнхэр ди гъащіэм

къыщыхыхьа зэманыр? Псын-

хэм зезытыжахэр нэхъыбэщ.

ПСЫІЭФІ лізужьыгъузхэм ап-

хуэдизкіэ псынщіэу зихъуэ-жырти, я ціэхэр уигу ибубыдэну

ухунэсыртэкъым «кола» гупыр ди Іэнэм къыщытеувам. Уеблэмэ

пластик птулъкІэхэм «фанта»-

кІэ еджэу щытащ зызэман.

Иджы щГэх-щГэхыурэ зэхыдох

къэралым щекІуэкІ зэхъуэкІыны-

гъэхэм я щхьэусыгъуэкІэ, кокэ-

колэ къыщІэзыгъэкі ІуэхущІа-

пІэм Урысейр ибгынэу. Ар дигу

къеуэн хуей гуэру щыт хьэмэрэ

«ди натіэм зэрикіар» нэхъыфі?

Девгъэдаlуэт ІэщІагъэліхэм жа-

лъхьэмкІэ

къащІэну зыхуейр урысыб- зыІэщІэбгъэлъэтыж нэхърэ. зэрэ инджылызыбзэкІэ нэхъ тыншу къаІэрохьэ. Бзэр шІэблэм къанэркъым.

Пэжым хахуэу Іуплъэн хунукІэ, дызыхэдэфынур ди- зыхуейр. Іэращ. Урысыбзэмрэ къэзаирипсэлъэфу хъыбзэмрэ зэдэууэ цІыхухэм гъэкІуэкІыр «цІыхубэм я гузэраlурылъым мамырыгъэ- къыдэжыр мыращ» жаlэу, Къэзахъстаныр цивилиза- кърагъэутІыпщын щхьэкІэщ, цэм къыкІэрымыхуу егъэп- езыхэм я жып нэхъыбэж иразыужьыни хуейр, армыхъумэ, щывмыгъэгугъыу, а диІэ махэкүлі нэпціхэм задедгъэкіуу, щіэр дывгъэхъумэж, ар урытіэщіэлъ тіэкіуми зыхэ- сыбзэрауи къэзахъыбзэрауи дгъэкІыж хъунукъым. щрети».

Урысыбзэм Къэзахъстаным мыру зэдегъэпсэу, зыужьы- гъазэ къэзахъхэм?!

къым. Япэрауэ, бзэм елэжь- ныгъэм и гъуэгум трегъэт. хэм ящіэм арэзы укъищіыр- Абдежым къыщыщіэбдзэу, къым. Етіуанэрауэ - къэза- адэкіэ укіуатэмэ, нэхъыфіщ, хъыбзэр къэралыбзэу щыт- пщэдей пщэдеймыщкий уй Іэ зэрызиужьын Іэмал зылъэмыІэсыну ныбгъуэм и щхьэпэ щыІэкъым. ЦІыхухэм хьэтыркІэ, нобэрей бзур

Бзэм и политикэ Іуэхур зыгуэркІэ спортым ещхьщ. Саспортым зэрырагъэдж бий-ныбжьыщІэ тхылъхэмрэ ар зэрыбгъэ- зумыгъэужьу, «лъэрызехьэдалъхьэ методикэмрэ ирит- хэм» сом мелард бжыгъэ хьэусыхэхэм я макъ куэд ятебгъэкlуадэмэ, «спортым щауэ зэхыдох. Гу лъытэгъуа- хуэща къэралу» зыбгъэlуфізу, «къэрал заказ» жы- фынущ. Ауэ адрей псомкіи хуаІэ тхылъ тедзэкІэм «ма- уакъыкІэрыхунущ. Апхуэдэ фием» ещхьу зы лэжьэкІэ дыдэу, лэжьыгъэм, щІэныгуэр щызэфіэуващ. Зы лъэ- гъэм, Іэмэпсымэщіэхэм уеныкъуэкіэ, ахъшэ зыщіатып- мылэжьу, промышленносхъэм щат, «мыпхуэдиз, мо- тымрэ къэрал унафэ щыпхуэдиз тыдогъэкІуадэ» от- кІэмрэ иумыгъэфІакІуэу, ауэ зэхыдамыгъэхыу щыхъукІэ «ди бзэр УакІэлъып- кІуэдыж» жыпІэурэ анэлъыпэмэ, «хъуркъым-щІэр- дэлъхубзэм къыхуаутІыпщ идогъащіэ къым» жаізу, я фізщу бзэм ахъшэхэр зэпхьэліэмэ, бзэри малыр зыіэщіэлъым къы- ми хэкіуэдэжыну фіэкіа, фІэІуэхур нэгъуэщІ зыгуэрщ. фІым ухуишэнукъым».

Бзэм зиужьын папщІэ хуейщ. Мыхьэнэ зиІэ худо- къаутІыпщ ахъшэм абы и жественнэ тхыгъэ, щІэныгъэ Іуэху дэзыгъэкІыпхъэ къулылэжьыгъэ, еджакіуэхэм па- къущіэхэм хэмыіэбэу яхуэпщіэ тхылъ анэдэлъхубзэкіэ шэчынукъым – аращ Ашимезыр-езыру къыщыкъуэмы- баевым къыдгуригъэlуэну

«Зэхуэсышхуэхэр

Дэри зыгуэркІэ даремыщщыпсэу цІыхубэр зэрепх, ма- хьу пІэрэ Данияр зызыхуи-

Шыдыгъцхэр къалъыхъцэ

Краснодар крайм щыІэ «Аникеевым и адыгэш заводым» щагъэхъу шы 50 ядыгъуащ. Хъыбарыр тхьэмахуитІым нэблэгъауэ утыкум илъщ. Кубань областым щыщ хабзэхъумэхэм дыгъухэр къалъыхъуэ

ДЫЗЭРЫТ илъэсым и япэ мазэм, илъэс 64-рэ и ныбжьу дунейм ехыжауэ щытащ нобэ дызытепсэлъыхь ІуэхущІапІэр къызэзыгъэпэща, Урысейм адыгэшым и пщіэм зыщиіэтыжыным хэлъхьэныгъэшхуэ хуэзыщіа Аникеев Сергей. Езыр лэжьыгъэм и псэр етауэ зэрыбгъэдэтым нэмыщІ, зигу зэlуха ціыху нэфіэгуфіэр адыгэ шухэмрэ шыхъуэхэмрэ ялъэіэс зэпыту, псори ныбжьэгъугъэкІэ зэбгъэдэту апхуэдэт. Зэкъым, тІзукъым Аникеевым ишхэм къэрал саугъэтышхуэхэр къызэрахьар. Гъэ къэс Санкт-Петербург щекіуэкі «Иппосфера» зэпеуэм къекіуэліахэм нэхъ лейуэ ягу къинэжауэ щытащ абы и заводым къыщыхъуа Хъан хакІуэр. Мы илъэсым шыхъуэ ціэрыіуэм фэеплъ хуащіауэ щытащ «Иппосфера»-м и зы іыхьэу щыта, «Шагъдий вагъуэбэ» гъэлъэгъуэныгъэр. Аргуэрми Аникеевым ишхэр адрейхэм япэ щищащ. Езыр дунейм зэрехыжрэ, заводыр Сергей и къуэ Александр зэрехьэ.

«Заводыр зэзыгъэпэщар си адэрат, - жеІэ Александр. – Абы адыгэшхэм закъригъэужьыж къудей мыхъуу, Іуэхур лъагапІэ хъарзынэм нигъэсат. ЩІымахуэм ар дунейм ехыжащ, иджы Іуэхум сэ иужь ситщ».

Хэти зэрищіэщи, шыхэр щізубыдауэ піыгъ хъуркъым, хъупіэм хуиту итын хуейщ. Гуартэм къебгъэрык уэхэм сурэт тезых видеокамерэ губгъуэм щыпхуф Іэдзэркъым, дауи. Абы къыхэк Іыу, дыгъухэр зылъэгъуа ціыхухэм фіэкіа, щыхьэт щыіэкъым.

«Адыгэшхэр адрейхэм ещхькъым, - жеlэ Александр. - Ахэр гъэм и кіыхьагъкіэ хъупіэм итщ, апхуэдэ гъэхъукіэращ абыхэм я щытыкіэфіыр къызыхахыр. Щадыгъуар жэщырщ. ЩІэпхъаджащІэхэр ди щІыпІэм зэрыщымыщми, Іэщэ зэраІыгъами гу лъатащ къэхъуар зи нэгу щІэкІа-

Адыгэшыр зымыцІыхум ар и пІэм иригъэкІыфынукъым. Шы бгъэдыхьэкіэ имыщіэмэ, езыр къемылынкіи хъунущ, гъунэгъу зыхуищімэ. Аращ Александр шэч къыщІытримыхьэр дыгъухэр Іуэхум хуэхьэзыр защІэу, апхуэдэр зимыщыпэщІэу зэрыщытам.

Иджыри къэс ІуэрыІуатэу кърахьэкІа хъыбарыр иджы Кубань областым и хабзэхъумэхэм я деж нэсащ, абы газетхэми щытепсэлъыхьын щ адзащ. «ФСБ-м и ветераным шы лъапlэхэр фlэзыдыгъуа шыдыгъу бандэр Кубаным щыщ хабзэхъумэхэм къалъыхъуэ», - аращ «Коммерсантъ»-м и корреспондент Решетняк Наталье щэкlуэгъуэм и 8-м къытрыригъэдза тхыгъэм фІищар: «Мостовской районым сом мелуани 10 зи уасэ адыгэш 50 щадыгъуащ. Ахэр а щІыпІэм ит шы лъэпкъыфі заводым ейщ. Зэрыхуагъэфащэмкіэ, шыхэр Къэрэшей-Шэрджэс республикэм яхуащ. Зыфіадыгъуар ФСБ-м хыхьэ «Вымпел» дзэ пакіэм и ветеран Аникеев

«Ди гуартэм шы 250-рэ хэтщ, - жиlащ езы Аникеевым, къэхъуам щытепсэлъыхьым. - Жэпуэгъуэм и 27-м, жэщу ирахужьащ тф1эк1уэда шы 50-р. Я нэхъыбэр къарэхэмрэ пцІэгъуэплъхэмрэщ, шыбз къащхъуитІи

Дыгъухэм я лъэужь зыхуахэм щІэпхъаджащІэхэм къакІэрыхужауэ шы 18 къагъуэтыжри, заводым къахужащ. Адрейхэр къалъыхъуэ. Александр зэрыжиІэмкІэ, шы къэс «АК» дамыгъэ тедзащ.

Аникеевым и ІуэхущІапІэр дуней псом адыгэшыр щагъэхъуу щыІэ заводищым язщ, - етх «Коммерсантъ»-м. - Мы шы лъэпкъыр пащтыхьыдзэми хэтащ, офицерхэр шэсу. Александр Іуэхур къезыхьэжьэжа и адэм и щІэиныр зэрихьэу арат.

«ДыгъуэгъуакІуэ Іуэху гуащІэ къыщыхъуащ Краснодар крайм хыхьэ Мостовской районым, - етх «Комсомольская правда». Кубань» газетым и корреспондент Хилько Евгение. - Мы щІыпІэращ здэщыІэр дуней псом адыгэшхэр щыщагъэхъу заводищым я зыр. Жэрхэу, бэшэчхэу, гъуэгуанэ кіыхь уритехьэну уасэ ямыізу, дыщэм хуагъадэ псэущхьэхэр ядыгъуащ. Совет зэманым адыгэшхэр күүэдыжыным нэсауэ, мащүэ хъуат. Иджыпсту ар къызэф агъэувэжыну хэтщ. Абы зи къару езыхьэл эхэм язщ ФСБ-м и ветеран Аникеев Александр. 2004 гъэм Александр яхэтащ Беслъэн къалэм щІэпхъаджащІэхэм школым щыщІаубыда сабийхэр мафІэ лыгъэм къыхэзыхыжахэм. Иджыпсту абы и адэм и лъэужьым иту адыгэш лъэпкъыр ирегъэфlaкlyэ».

Имей зэзыхьэл эф хьэрэмышхыр зыщыщ лъэпкъым дэ зыри худи уэху къым. Ауэ «мыпхуэдэм и адыгэшхэр фадыгъуащ» хъыбархэми ка я я я экъым. Ди жагъуэ зэрыхъущи, я нэхъыбэр зэрыкІуэдам хуэдэу къонэж. Аникеев Александр ФСБ-м зэрыхэтам гугъэ мащІэ къыдет щІэпхъаджащіэхэр къагъуэтыну. Зэман дэкірэ, шыгъажэм нэгъуэщі лъэпкъ гуэрым иш япэу къыщысауэ зэхэфхми, фымыгъэщ агъуэ.

«Кока-кола»-м дыхэкІыжыр пэж?

щізу гу ящытхуащ пхужыізнукъым, дауи. Кока-колэ къыпхуэщэхуныр мылъку узэрыхуэмыныкъуэм, ахъшэ узэрыщыящІэ Іуэхур къыщаІэтым, псыІэмыщІэм и нэщэнэ хуэдэу щытщ фыр къыщІэзыгъэкІ ІуэхущІаиджыри. ИтІани, хакІэри хапіэм хэіущіыіу ищіын хуей лъхьэри ямыбзыщІу ди къэралым къыщыщіагъэкі псыіэфіджэ хэкlэ-хэлъхьэ гуэр зэрыхэтымкІэ.

> Сыт хъуну а кошенилыр? КъызэрыщІэкІымкІэ, апхуэдэу зэджэр гъудэ-бадзэ гуэрщ. Здэ-щыІэ хабзэр Мексикэрщ, Канар хытІыгухэм. Кошенилым и пэр, аргъуейм ещхьу, къэкІыгъэм хеlу, и псыр къыщlефыкlри, афіэкіа зигъэхъеижыркъым. Ар ягъэбэгъуэн папщІэ, губгъуэшхуэхэм зрагъэубгъу. Кокэколэр фіыціафэ зыщіыр кошенилым и джэдыкІэхэрщ. УеплъкІэ чыщмыщым ещхьу къыпфІэщІынущ, ауэ щыхъукІэ, езыр бадзэ е аргъуей гъэгъуа хуэдэу аращ. «Кока» псалъэр къыздикІари арауэ хуагъэфащэ.

Шхыныгъуэхэр зэрызэхэтыр ар Иджы «кола» псалъэм къикъыщІэзыгъэкІым къигъэнэІуэн кІыр зыгурыдгъэІуэнщ. Мы псыхуей пэтми, кока-колэм хэлъ псо-ІэфІыр къыщІэзыгъэкІ фабрири зыкъомрэ ябзыщІыфу щыкэм илъэс 23-кІэ щылэжьа гуэрым зэрыжиІэмкІэ, ар къытащ. 2006 гъэм Тыркум къыщаюта суд Іуэхур щхьэусыгъуэ зыхащІыкІыр кІытэхэкІыу къахуэхъуащ псыіэфі ціэрыіуэм хагъэщхьэпэ «солодка» удзым и зыкъаумысыным. лъабжьэхэрщ. А лъабжьэхэр Абы иужькІэщ дунейпсо цІыхум тонн бжыгъэкІэ губгъуэхэм щІыкъыщищар апхуэдизу ягъэфа къэтІкІэ щызэхуатхъус, ауэ... ткіуаткіуэр зищіысыр. Птулъкіэм дзыгъуэхэр кіэрагъэбзыкіыжыфыркъым. Абы къыхэкІыу, тегъзуа этикеткэм къытратхэ хабзэр сыт? Хэлъхэр: фошыгъу, кІытэ лъахъцхэр, хэлъыр зэфосфор фізіупс (чызэп, кислорыхэлъу, яупІэщІри, дзыгъуэта), кофеин, карамель, фіамыщі хэм я пкъыгъуэхэмрэ я лъымрэ чызэп (углекислота), иджыри къызэрыхэнэм псыІэфІыр нэхъ-

«зыгуэр». А «зыгуэрырат» ри нэхъ фІыцІэж ещІ. Гугурыщхъуэр къэзыгъэушыр. ХерыІуэгъуэщ ІуэхущІапІэ абрагъуэхэм ахэр химиехэкІ гуэрхэм-«зэрышагъэкъэбзэжыр». ИтІани, фабрикэм илъэс 23-кІэ хъуащ абы «кошениль»-кlэ зэ- щылэжьа а лlым зы кока-колэ стэкан абы сыщыІэху сеІубакъым зэрыжиІэм зыгуэрым урегъэгупсыс.

> Вашингтон щыщ щІэныгъэлІхэм кока-колэм хэлъ псори налъэ зырызу зэпкърахащ. КъызэрыщІэкІымкІэ, абы хэлъ карамелыр фошыгъупс гъэткІуакъым. Ар къыхащІыкІ тхьэмбылми, тхьэмщІыгъуми, тэмакъми лышх къезыгъэуэлІэнкІи хъуну, цІыхум хуэмыщхьэпэ химие хуэГухуэщІэхэм. Езыри псыІэфІхэкіыу жаіэ щхьэкіэ, фадэм къызэрыкІэрыхушхуэ щымыІэ ткІуаткІуэм ІэфІымэ къыхезыгъэхын дагъэ хагъаткІуэу, итІанэ гъуэз хаутІыпщхьэжу аращ. А псыІэфІым уи гукъыдэжыр къызэриІэтри абы и нэщэнэщ.

> Узэреlубу, дакъикъипщI докIри, «уиудыныщІэн» щІедзэ абы. Апхуэдэ зы стэканым фошыгъу бжэмышхи 8 хуозэ. Апхуэдиз фошыгъумуигукъримыгъэкІуэн щхьэкІэ, абы и къарур фосфор чызэпым ирекъух. Дакъикъэ 20 зэрыдэкІыу, лъым «инсулин»-р щыдоуейри, тхьэмщІыгъум фошыгъум щэ къыхищІыкІын щІедзэ. Дакъикъэ 40 дэкІа нэужь, кофеиныр зэрыкуэдым уй нэ кугъуэхэр нэхъ ин ящІ. Ауэрэ давленэр докіуей, сыту жы

пІэмэ, тхьэмщІыгъум лъым фошыгъу нэхъыбэ хеутІыпщхьэ. Дакъикъэ 45-рэ дэкІа иужькІэ гукъыдэжыр къэзыІэт щхьэкуцІ Іыхьэр къопІейтей. Ардыдэр «героин» наркотикми къыуещІэ. Сыхьэт дэкІа иужь, фосфор чызэпым цІыхур зыхуэныкъуэ зэпыту щыт кальцийри, магнийри, цинкри еубыдри, ерыскъыр щІэгъэхуэбжьауэ зэрехуэ. А къедбжэкІахэри, щхьэпагъ зыхэлъ нэгъуэщІ куэди къупщхьэхэм яфІокІуэд. Сыхьэтрэ ныкъуэрэ дэкlа нэужь цІыхур къэгубжьрейуэ, зэпкърылэлу мэхъу, Іэпкълъэпкъым псыуэ щІэтыр щІокі.

Жытіахэр къызэщіэтікъуэжмэ, кока-колэм зэраныгъэу къишэр нэхъыбэщ, уи гукъыдэжыр къызэриІэт тІэкІур къыхэмыщы-

жу. Е-951 жыхуа!э «аспартам»-р бгъэхуабэмэ, (цІыху Іэпкълъэпкъым псори егъэхуабэ) фенилаланинрэ формальдегиду зегуэш, иужьрейм уигъэлІэнкІй

«Диоксид углерода» жыхуаlэу псыІэфІым халъхьэм цІыхум щІэблэ имыІэу ищІыфынущ. Уеблэмэ кока-колэр дзэм хэт цІыхубзхэм бын къащІэмыхъуэн щхьэкіэ къагупсысауэ жаіэу

E-950 ерыскъыхэкІыр гуми псантхуэми зэран яхуохъури, цІыхум лышх кърегъзуалІэ. Мыхэр уи фІэщ хъумэ, кокэколэр зыІуплъхьэ мыхъуну аращ. Зы Іубыгъуэм зыри къызищіэнукъым, жыпіэу щытми, мащіэ-куэдми, абыкіэ ерыщым дежкІэ мыпхуэдэ шынагъуэхэр шыІэш:

Фосфорымрэ фошыгъумрэ дзафэр трах. Апхуэдиз фошыгъур, зэрыжытІауэ, зэрыпхуэхъур лыкъым – щэщ. Я гугъу умыщI кофеин зыхэт псоми лъыр нэхъ псынщІэу къызэрырахуэкІым, ар щхьэм дэуеинри, гур зэгуэчынри къызэрашэм. Абы къыхохьэж мы псыІэфІыр изыфрейм щІэблэ къыщІэхъуэныр нэхъ гугъу, езыр гузэвэх, и къупщхьэхэр щабэ хъункІи зэрыхъунур. ЩІэныгъэлІхэм ухуагъэсакъ мы Іуэхум фэрэкі лізужьыгъуэхэр къызэрыхэкІрейми, цІыхур лышхым хуэт асхъзу, и жьэжьейр мылэжьэжу ищІынкІи, фошыгъу уз, лъатэ узхэр къригъэуэлІэнкІи

зэрыхъунуми. А псори наlуэ къэхъуащ жытlэ шхьэкІэ, шэч къытедмыхьэми хъунущ кока-колэм дяпэкІи дымыщІэ куэд зэрыхэлъынум. Щыхьэту урикъунщ мылъкъукІэ мелардырыбжэхэм яз Маск Илон «ИтІанэ «Кока-Кола» Іуэхущіапіэр къэсщэхужынурэ, абы «кокаин» (наркотик) хэслъхьэжынущ», - жиlэу, гушыlауэ

зэрыщытар. Кока-колэр кІуэдыжар пцІыщ, ар иджыри дэни щыбогъуэт. Ауэ абы уефэ хъуну жыпІэмэ, щхьэж къыхихынум хуитыжщ.

«Махуэкум» и къыдэкІыгъуэр зыгъэхьэзырар ЧЭРИМ Марианнэщ.

• Егъэджэныгъэ

Тхыдэм и дерсхэр

ещхьщ – абы щекіуэкіа іуэхугъуэхэм дерс къыхыумыхмэ, къытрагъэзэж зэпытщ. БлэкІам къыщыхъуа игъуэджэхэм къамыгъэзэжын лыгъэм и хъыбарыр, жэщ-махуэ папщіэщ дерс къыщіыхахыр, тхы- ямыізу балигъи сабии бийм пэщіэту дэр щ аджыр. Арат къалэн нэхъыщхьэу зыхуигъэувыжри 115-нэ Къэбэрдей-Балъкъэр шуудзэм и цІэр зезыхьэ лъахэхутэ гупым я хэщіапіэм иджыблагъэ щызэхэта зэіущіэ гъэщІэгъуэным. Налшык къалэ дэт 6-нэ курыт еджапіэм шіэс ныбжьыщі эхэр лъахэхутэхэм яхуеблэгъащ, Хэку зауэшхуэм и тхыдэм ехьэліа псалъэмакъ купщіафіи ирагъэкіуэкіащ. Сабийхэм я егъэджакІуэхэу Хьэрун Раисэрэ Дмитрян Жаннэрэ сабийхэм лэжьыгъэ хъарзынэ зэрыдрагъэкіуэкіым и щыхьэтт ахэр жаіэм яфіэгъэщіэгъуэну, куэдым щІзупщІзу зэредаіуэр.

ЕТІУАНЭ Дунейпсо зауэм, пыухыкіауэ жыпіэмэ, Хэку зауэшхуэм, теухуа тхыдэ хъыбархэм щІэдэІуныр, ТекІуэныгъэр къэхьыным Къэбэрдей-Балъкъэрым щыщ зауэлІхэм хуащіа хэлъхьэныгъэр зыхуэдэм зы-щыгъэгъуэзэныр, 115-нэ Къэбэрдейщыгъэгъуэзэныр, пъ-нэ къэоэрдеи-Балъкъэр шуудзэм къикlуа гъуэгу-анэм ириплъэжыныр гукъэкl зыщlар езы ныбжыыщlэхэращ. Шуудзэ цlэ-рыlуэм и цlэр зезыхьэ лъахэхутэ гупым ящlыгъуу цlыкlухэм гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэхэм къриубыдэу зра-гъэлъэгъуат 1942 – 1943 гъэхэм ди щіыналъэм шекіуэкіа зауэ гуащіэхэм епха щІыпІэ зыбжанэ. Апхуэдэу ныбжьыщІэхэм 1942 гъэм и бжьыхьэм Налшык - Орджоникидзе операцэр щекіуэкіа зауэ гъуэгухэм ирикіуат, зэхэуэ гуащіэхэр къыщыхъуа щіыпіэхэм зыщаплъыхьат. НэгъуэщІу жыпІэмэ, сабийхэм Нартеибгым къышышІадзэри, Дыгъужьыкъуей гъуэгужькіэ зэджэр зэпаупщіат, бгылъэхэм шхьэдэхыурэ Аушыджэр куэш нэсыхункІэ кІуат. Иджырей зэхуэсыр блэкla lyэхугъуэхэр къызэщlэзыкъуэж. зрагъэгъуэта шіэныгъэр зы гъэкуу икІи зезыгъэубгъу зэІущІэ

Нартеибгыр Налшык къалэм и Іэгъуэблагъэм ит щІыпІэ нэхъ лъагэ дыдэщ, дунейпсо хым метр 999-кІэ щхьэщолъагыкІ. Налшык и Іэгъуэблагъэм зыкъезышэкІ Мэзыкъуэм («Лесистый перевал») и щІыпіэхэм къыщыпкіухьыныр, зыщуплъыхьыныр нэгузегъэужь Іуэхуу зэрыщытым и мызакъуэу, узыншагъэр хъумэнымкІи, щІыуэпсыр зыхуэдэр зэбгъэщІэнымкіи, бгылъэрызекіуэхэм я къзу-хьым хэгъэхъуэнымкіи нэгъэсауэ щІэныгъэ хэхыпІэ ирокъу. Нартеибгыр Налшык километритхукІэ пэжыжьэщ, ауэ абы и щыгум утету езы къалэри, Кэнжи (Къуэшыркъуей), Хьэсэней (ЩауапцІей), Белая Речки (ПсыкІэху) хуиту болъагъу, Къуршытхми (Скалистый хребет), Безенги джа-(Безенгиевская стена). Къазбэчыбгми (Казбек) унэплъысыну Іэмал щыІэщ. Нартей Іуащхьэбгым үикІыу Кизиловкэ Ин (Зеикъуэшхуэ) щыгум укІуэфынущ. Нартеибгым нэс удэкіыу укъэкіуэжыным километрипщІ гъуэгуанэ дэлъщ, умыпіащізурэ, хуэмурэ сыхьэти 4 – 5-кіэ пхуэкіунущ. укІуэмэ,

Лъахэхутэ гупым я пашэ Заруцкий

зыкъомкІэ гъуджэм Олег къыхуеблэгъа сабийхэм яхуиІуэ тащ ди щІыналъэм и къалащхьэ́ На́лшык яхъумэн шхьэкІэ, Плъыжьыдзэми ціыху къызэрыгуэкіхэми зэрахьа шхьэж лъэкlыр Teкlуэныгъэм хилъхьэу зэуапІэм зэрыІутар. Апхуэдэу лъахэхутэхэр тепсэлъыхьащ Зеи-къуэшхуэ, Зеикъуэ цІыкІу, Нартей Іуащхьэбгым, Хьэсэней къуажэм и Іэгъуэблагъэхэм блэкІа бжыхьэм къыщагъуэта хьэпшыпыжьхэм, абыхэм Налшык - Орджоникидзе операцэр зэрекіуэкіа шіыкіэм и щэху куэд къа-Іуэтэфыну зэрыщытым.

Къэбэрдей-Балъкъэрыр бийм къа-ІэщІэхыжыным хуэгъэпсауэ щыта а зауэм ипкъ иткІэ 1942 гъэм и бжьыхьэм Нартеибг щыгум советыдзэм и плъырыпіэ трагъэуват. Абы піалъэкіэ икІуэтын хуей хъу 37-нэ дзэм и щІыбагъыр ихъумэну и къалэнт. ЩІым къыщІахыж, мэзылъэ куухэм къыщагъуэтыж щіэинхэр а зауэр гуащізу зэрекіуэкіам шыхьэт тохъўэ. Апхуэдэў Заруцкий Олег и гугъу ищащ Курп лъагапіэхэм 1942 гъэм щекіуэкіа зэхэуэми, 317-нэ фочауэ дивизэр бжыгъэк р фыуэ нэхъыбэ биидзэм псэемыблэжу зэрыпэщІэтами. А зауэм ехьэлІа фэеплъ хьэпшыпыжьу Май, Тэрч щІыналъэхэм къыщагъуэтыжахэри сабийхэм яригъэлъэгъуащ.

НыбжьыщІэхэр зэІущІэм зэрыпэплъар, тхыдэр зэрафіэгъэщіэгъуэныр зыщі эупщі э Іуэхугъуэхэр куэд зэрыхъум къагъэлъагъуэрт. Лъахэхутэхэми лъэкІ къагъэнакъым упщІэхэм жэуап иратын, къаlуатэ гупсысэхэр нэрылъагъу ящызыщІын щапхъэрэ хьэпшыпыжьхэмрэ ирагъэлъагъун папщІэ.

115-нэ Къэбэрдей-Балъкъэр шуудзэм и цІэр зезыхьэ лъахэхутэ гупым ди щІыналъэм лэжьыгъэшхуэ щрегъэкіуэкі, Хэку зауэшхуэм и тхыдэм епха Іуэхугъуэхэр щіэблэм яіэщіэмыхун папщіэ, узэщіакіуэ-щіэныгъэ мыхьэнэ зиІэ Іуэхугъуэ куэд зэхешэ. Абыхэм я жэрдэмкіэ щіалэгъуалэр блэкIа заvэм и тхыдэм епхаvэ Кавказ , ешк мехепыны сыш медежжи зэуапІэхэр ирагъэлъагъу, фэеплъхэм нэјуасэ хуащі, Іэнэ хъурейхэр, щіэныгъэ зэјущіэхэр, дерс зэјухахэр ирагъэкіуэкі. Налшык къалэ дэт 6-нэ курыт еджапіэм щыщ ціыкіухэм драгъэкіуэкіа зэіущіэри абыхэм языхэзщ.

«Ди къалэн нэхъыщхьэр къытщІэхъуэ щіэблэм я зэхэщіыкіыр къзіэтынырщ, мамырыгъэмрэ зэгурыІуэмрэ нэхъыщхьэ зэрыщымы эр къагурыдгъэјуэнырщ. Блэкіа зауэм кърикіуахэр дерсщ. Абы иригъуэзэныр Іэмал зимыІэщ. Ди лэжьыгъэр зэрыдунэтІри аращ - блэкІам и напэкІуэцІ хьэлъэ дыдэхэм къытрамыгъэзэжын шхьэкіэ, хэгъэгупсэрэ гупсысакіуэу гъэсэнырш. Къалэн зышытшІыжа Іуэхугъуэхэр зэкіэ къыдэхъулізу къысщохъу», – жиlащ Заруцкий Оле́г.

Шалэгъуалэр хэкупсэу къэгъэтэджыным, лъэпкъ зэгурыІуэм и мыхьэнэр къэІэтыным, гуманизмэм и хабзэхэм щіэблэр щіэпіыкіыным емышыжу зэрытелажьэм папщІэ лъахэхутэ гупым и унафэщІ, полицэм и подполковник Заруцкий Олег Налшык къалэм щІыпІэ унафэр щызехьэнымкіэ и Іуэхущіапіэм и Щіыхь тхылъыр хуагъэфэщауэ щытащ.

ШХЬЭЩЭХУЖ Инал

Бжьыхьэ Іуэхухэр

«Кавказ» федеральнэ лэжьыгъэхэр и кІэм щынагъэблагъэ. Иджы хуэдэ зэманым ящіэн я гъунэжщ: уэсыр къытримылъхьэ щіыкіэ, пщіащэ пылъэлъыжахэр зэщіэгъэкъэбзэн, жыгхэм гъэмахуэ псом хэгъукіа я къудамэхэр ухъуэнщіын, транспорт гъуэгурыкіуэм щіэчэ ямыі эу къызэранэкі кіэрыхубжьэрыху ціыкіуфэкіухэр дэшын.

- БЖЬЫХЬЭР и кіыхьагъкіэ хуабэу икіи Іэгъущэлъэгъущэу зэрекіуэкіым сыт хуэдэ лэжьыгъэри къытщегъэпсынщіэ. Гъэкіэ уэс ціынэр хуэфіу телъу е щтырыгъу мащізу ирихьэліэрти, псом хуэмыдэу гугъу хъуртпсыф хъуа пщіащэм и дэшынри и гъэсынри,- жаlэ мы lэнатlэм и лэжьакlуэхэм.

УэфІу екІуэкІа махуэхэм хэкъузауэ зэрылэжьам и фІыгъэкІэ гъуэгубгъухэм Іут автобус къэувыіэпіэхэри, транспорт гъэувыпіэхэри зэщіагъэкъэбзащ. Апхуэдэ лэжьыгъэ щрагъэкіуэкіащ къалэ къыдыхьэпіэхэми лъэс зекіуапіэхэми. Гъуэгубгъухэм іут удз къэрэкъурэхэр кърачащ, гъэгъа зыхэта хьэсэхэр бжыхьэ-щіымахуэ піалъэм хуагъэхьэзыращ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Къыхэжанык ахэр щагъэлъап Іэ

зыхьэ КъБР-м Щэнхабзэмкіэ и фон- Щэнхабзэмкіэ и фондымрэ. дым щагъэлъэпІащ Налшык и къэрал киноконцерт гъэлъэгъуа- Мэкъуауэ Люазэ зэхыхьэ гуапэм піэм щекіуэкіа «В единстве наша кърихьэліахэм ягу къигъэкіыжащ сила» лъэпкъ щэнхабзэ фестива- лъэпкъ щэнхабзэ центрхэм я фестилым жыджэру хэтахэр.

илъэс 35-рэ зэрырикъум. Фестива- хуащІыжар. къызэрагъэпэщащ Налшык

Вэрокъуэ Владимир и ціэр зе- Владимир и ціэр зезыхьэ КъБР-м

ЩэнхабзэмкІэ фондым и унафэщІ валым хыхьэу ціыху Іэпщіэлъапщіэхэм я ІэрыкІхэр, республикэм ис теухуауэ щытащ Къэбэр- лъэпкъхэм я шхыныгъуэхэмрэ фащэдей-Балъкъэрым и къэралыгъуэр хэмрэ зэрыщагъэлъэгъуар, махуэшилъэси 100, Щэнхабзэмкіэ фондыр хуэ концерткіэ зэіущіэ дахэр зэрызэ-

- КъБР-м Лъэпкъ Іуэхухэмрэ жыкъалэ администрацэм Физкульту- лагъуэ проектхэмкіэ, Щэнхабзэмкіэ хэу республикэм и абхъаз, белорус, рэмкіэ, спортымрэ щіалэгъуалэм я и министерствэхэм, Дунейпсо Адыгэ Іуэхухэмкіэ и управленэмрэ Вэрокъуэ Хасэм, Къэбэрдей-Балъкъэр аграрнэ

каз Ищхъэрэ къэрал институтым, а еджапІэм щэнхабзэмрэ гъуазджэмкІэ и колледжым, «Строитель». «Призвание», Гуманитар-техническэ колледжхэм ди гуапэу яхудогъэфащэ ди Іуэхущіапіэм къыбгъэдэкі фіыщіэ щэнхабзэ, тхылъхэр, гъуазджэ зэхыхьэхэр къызэдгъэпэщынымкІэ зэпымыууэ къызэрыддэ эпыкъум па-

Пшыхым щІыхь тхылъхэмкІэ щагъэлъэпащ фестивалыр зыгъэдэхаэстон, украин, чуваш, куржы лъэпкъ щэнхабзэ центрхэр, Сабий творчест-

пщІэ, - жиІащ Мэкъуауэ Люазэ.

университетым, ГъуазджэхэмкІэ Кав- вэмкІэ республикэ унэм и гъэсэнхэр, «Шагъдий», «Кавказ пшэплъхэр», «Арабеск» къэфакіуэ ансамблхэр, «Родник» цІыхубэ къэзакъ хорыр, нэгъуэщІхэри.

АдэкІэ Мэкъуауэм пшыхьым кърихьэлІахэр хигъэгъуэзащ ЩэнхабзэмкІэ фондым и тхыдэм, илъэс 35-рэ ипэкІэ ар къызэрызэрагъэпэщауэ щытам. Зэхыхьэм хэтахэр Вэрокъуэ Владимир ягу къагъэкlыжу и Іуэхущіафэхэм тепсэлъыхьащ икіи зы дакъикъэкІэ хуэщыгъуащ

ТЕКІУЖЬ Заретэ. Сурэтхэр

КЪАРЕЙ Элинэ трихащ.

• ТхылъыщІэ

Адыгэ Академием и лэжьыгъэм зеубгъу

ЩІэныгъэхэмкІэ Дуней-псо Адыгэ Академиер дызэрыт гъэм илъэс 30 зэрырикъуам нэхъ хуэгъэпсауэ жыпіэ хъунущ иджыблагъэ дунейм къытехьа «Доклады АМАН» къыдэкІыгъуэм и ещанэ номерыр.

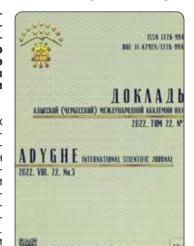
ЖУРНАЛЫР къызэІуех ЩІДАА-м и президент, сенатор, экономикэ щІэныгъэхэмкІэ доктор Къанокъуэ Арсен езыр зи унафэщ ІуэхущІапІэр зищІысыр, академием къикІуа гъуэгуанэшхуэм щыхузэфІэкІамрэ абы и лэжьыгъэм езым хищІыхьамрэ щыгъуазэ дыщищІ тхыгъэм. «2018 гъэм и дыгъэгъазэм щегъэжьауэ, ЩІДАА-м и президентым и къалэн лъапІэр си пщэ къыдэхуащ. Ар си дежкіэ икіи пщіэ зыпылъ хуэ зыхызигъащІэу. Зыкъэзумысыжынщи. дыхьэну лъэныкъуэми срипІейтейрт. Иджы шэч къысхужыІэнущ нэхъ щІэгъэхуэбжьауэ, зыхуей хуэзэуи зэретшэжьар. Иджыри къэс зи гугъу дымыщіа щіэныгъэ къудамэхэм лъагъуэ яхухыдош, зэхуэтшэсыпрезидиумыр ныр, конференцхэр едгъэкІуэкІын Іуэхур зэтедублэжащ, щІэныгъэм зезыгъэтхылъхэмрэ журналхэмрэ къыдыдогъэкі, піалъэ кІыхькІэ гъуэгу зэттыну ди мурад, тхыдэмрэ философиемкІэ том бжыгъэ зыбжанэ хъууэ къыдэдгъэкІыну лэжьыгъэхэм яужь дитщ».

Къанокъуэ Арсен и тхыгъэм академиер зэф зэрыхъуа щІыкІэр кІэщІу къыщызэщІекъуэжри, дяпэкІи Іуэхур нэхъ нэгъэса хъуным еліэліэн фіэкіа, іэпэдэгъэлэл зэрамурадыр ямыщІыну къегъэнајуэ. «Ди академием и лэжьакіўэхэми, щіэныгъэлі цІыхубэми я лэжьыгъэр ирагъэфІэкІуэну, къэхутэныгъэщІэхэм тегушхуэну, я гупсысэмрэ хэлъэтымрэ зэпэlэщlэ мыхъуу, ди Хэкушхуэу Урысейм я гуащІэр ирахьэлІэну сохъуэхъу», - захуегъазэ президентым академием епха

Тхыгъэ 11 ихуащ зи гугъу тщІы номерым. Щхьэгъэпсо гъэр» зыфІищари. Сэфарбийрэ ХьэфІыцІэ Мухьэмэдрэ я тхыгъэ «ЩІэныгъэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академием и зыужьыныгъэм теухуауэ (1992 - 2002)» лэжьыгъэм щыгъуазэ дещІ иджы ціыхубэ гъащіэм и зы Іыхьэу къэтлъытэ зэгухьэныгъэ щхьэпэр зэфІэува зэрыхъуам. «Адыгэ лъэпкъым мыхьэнэшхуэ иІэу и гъащІэм къыщыхъуахэм язщ 1992 гъэм и щхьэ и унафэ зыщІыж дунейпсо ІуэхущІапІэ къызэрызэригъэпэщар, къэрал куэдым щыщ щІэныгъэлІхэр зэкІуалІэ ШІэныгъэхэмкІэ Академие иІэ зэрыхъуар», - ды- гугъ. къыщоджэ тхыгъэм.

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Редколлегием хэтхэр: ЖьэкІэмыхъу Маринэ унафэщІ-редактор), Ширдий Маринэ (унафэщІредактор), Къаншокъуэ Эллэ (жэуап зыхь секре-Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, НэщІэпыджэ Замирэ, Чэрим Марианнэ, ЩхьэщэмыщІ

Гу лъытапхъэщ журналыр адыгэ Іуэхум и закъуэ теупщэрылът, жэуаплыныгъэш- хуауэ зэрыщымытми, щІэныгъэм и къудамэ зэмылІэусызэрыбгъэ- жьыгъуэхэр къызэщ аубыдэ ну зэрыхэтым къыхэкІыу, тхыдэми, есэпми, политикэми зэрыхэІэбэми. Академием и лэжьыгъэр гъуэр дунейм къытехьэху дызыщыгуфіыкі зэпытщ абы псалъащхьэхэр адыгэбзэкІэ

> . «Гъэбэгъуауэрэ утыкум интеграл площадым и хуэІухуэщІэмрэ Харди лІэужьыгъуэу ЩЫТ къэухь мащІэ зиІэ функционалхэмрэ ятеухуауэ» - ар и фІэщыгъэщ Брянск дэт къэрал техникэ университетым щылажьэ, физико-математикэ щіэныгъэхэмкіэ кандидат Шамоян Роми и лэжьыгъэм.

> ХьэкІуащэ Андрей и гъащІэ гъуэгум дриплъэну Іэмал къыдет Бакіуу Хъанджэрий и лэжьыгъэм. Шэшэным иІэпхъук ахэр Тырку къэралыгъуэм зэрыщытіысам топсэлъыхь Мэзкуурэ Грознэрэ щылажьэ шэшэн щІэныгъэлІхэу Гарсаев Лейчийрэ (тхыдэ шіэныгъэхэмкіэ докторщ) Гарасаев Хъуэжэ-Ахьмэдрэ я тхыгъэр. ЩІэджыкІакІуэхэм гъэщІэгъуэн ящыхъунущ Гуманитар къэхутэныгъэхэмкіэ институтым и щІэныгъэрылажьэ пажэ, тхыдэ щІэныгъэхэмкІэ доктор Къэжэр Артур и ІэдакъэщІэкІыу «Къэбэрдей мрэ Балъкъэрымрэ 1917 -1922 гъэхэм лъэпкъкІи къэралыгъуэкІи яІа зыужьыны-

> Адыгэр зыхэпщІа щІэныгъэ зэщІэкъуэжыныр ЩІДАА-м и пщэ зэрыдилъхьэжам, къэхутэныгъэхэр я піэ зэримытым, ипэкіэ зэрыкІуатэм гу лъыдегъатэ журналым, абы ихуа дэтхэнэ лэжьыгъэми и гугъу тщІыну Іэмал димыІэ пэтми. Редколлегием и ехъулІэныгъэщ журналым и жинтыр нэхъ екІу зэрыхъуари. Дефіакіуэр пэжмэ, хуэмурэ щІэныгъэ лэжьыгъэхэр адыгэбзэкІэ утыку къитхьэу зедгъэсами ягъэ кІынутэкъым. ЩІДАА-р Дунейпсо Адыгэ Хасэм зэрепхам абы ущегъэ-

ЧЭРИМ Марианнэ.

• КъБР-м и МВД-м къет

Гъэпціакіуэхэр къалъыхъуэ

Урысей МВД-м Май районым щиІэ къудамэм 2022 гъэм щэкіуэгъуэм и 12-зыхуигъэзащ илъэс 35-рэ зи ныбжь, щІыпІэм щыпсэу ціыхубзым икіи жиіащ ар къызэрагъэпціар. Абы и деж псэлъащ банкымрэ хабзэхъумэ ІэнатІэмрэ я лэжьакІуэу жызы а имыц ыхухэр ик и и ф эщ ящ ащ, гъэпціакіуэхэм япэщіэмыхуэн папщіэ, щІыхуэ къищтэу ахъшэр къыхуагъэлъэгъуа счётым игъэкІуэну. ЦІыхубзым шэч къытримыхьэу гъэпціакіуэхэм сом 728500 рэ яхуиутІыпщащ.

МВД-м и Май район къудамэм Следствэмкіэ и Іэнатіэм уголовнэ Іуэху къиіэтащ. Хабзэхъумэхэм гъэпц ак уэхэр къалъыхъуэ. Полицэм фигу къегъэкіыж:

Хабзэхъумэ ІэнатІэхэм, банкым я лэжьакіуэхэр зэй щізупщіэрктым фи картэм ктыщыхьахэм, паролхэмрэ кодхэмрэ, фи ахъшэхэр «хъума щыхъуну счётым» вгъэкlуэнуи къыфхуагъэлъэгъуэнукъым.

Къэпсэлъам жиІэм тету зыри бгъэзащІэ хъунукъым. Апхуэдэ зыгуэрым хьэгъэщагъэ къыфкіэлъызэрихьамэ, къэхъуар зэхэвгъэкІын папшІэ заншІэу полицэм фыкІуэн

Сом мелуани 5-рэ мин 600-рэ

КъБР-м щыІэ МВД-м Экономикэ шынагъуэншагъэмрэ коррупцэм пэщІэтынымкіэ и управленэм и лэжьакіуэхэм къыщіагъэщащ Аруан районым хыхьэ Псыкvэд къчажэм дэт школым и бухгалтер нэхъыщхьэм ахъшэшхүэ зэридыгъуар.

2018 гъэм и щІышылэм къыщыщІэдзауэ 2022 гъэм и бадзэуэгъуэм къриубыдэу, шэч зыхуащІ, илъэс 51-рэ хъу цІыхубзым бухгалтер отчётхэм хъыбар нэпцІхэр къыщигъэлъэгъуащ, налогыу хэкlыпхъэр игъэма-щlэурэ. Абы къыдэкlуэу, езым и улахуэр дри-гъэуейрт, бюджет ахъшэм хэlэбэрти, и lыхьлыхэм я банк счётхэм ахъшэр игъакІуэрт. Апхуэдэ щіыкіэкіэ зыкіэщінупщіащ сом мелуани 5,6-м щІигъу. КъБР-м щыІэ МВД-м и Следственнэ уп-

равленэм бухгалтер нэхъыщхьэм теухуа уголовнэ Іуэху къиІэтащ. Шэч зыхуащІым щІыпІэм имыкІыну хуагъэуващ.

ЩІалэхэм заумысыжащ

КъБР-м щыІэ МВД-м Наркотикхэр зэрызэрагъэкіуэкіым кіэлъыплъынымкіэ и управленэмрэ КъБР-м щы з УФСБ-мрэ я лэжьакіуэхэм, «Гром» гуп хэхар я щіэгъэкъуэну, Кизиловкэ бгым и Іэшэлъашэм щаубыдащ Азие Курытым и республикэхэм язым щыщ, илъэс 20, 27-рэ хъу щІалэхэр. ЩІыпіэр къыщаплъыхым, ахэр щаубыдам пэмыжыжьэу къыщагъуэтащ пкъыгъуэ щащэ зэрылъ пакет.

ЭКСПЕРТИЗЭМ къызэригъэлъэгъуамкіэ, ар грамм 224,6-рэ хъу «героин» наркотик-

ЩІалэхэм заумысыжащ гъэтІылъыпІэ щэхухэр ящІурэ ар Къэбэрдей-Балъкъэрым щрагъэкіын мурад зэраіамкіэ.

Уголовнэ Іуэху къаІэтащ. ДЫГУЛЫБГЪУ Жантинэ.

Гъэлъэгъуэныгъэхэр

Имарэ и ІэщІагъэ дахэр

КъБР-м и къэралыгъуэр илъэси 100 зэрырикъум и щіыхькіэ ягъэдахэу зэіу-зэпэщ ящіа утым къращіыхьа галереем щагъэлъагъуэ сурэтыш Аккизовэ Имарэ и лэжьыгъэхэр.

НЭХЪ пыухык ауэ жып энумэ, Кавказымрэ КъуэкІыпіэмрэ зэпызыщіэ, «Рубаи» зыфІища и арт-проектращ Абы къызэщІеубыдэ художникым и сурэтхэмрэ гуащэхэмрэ. Аккизовэ Имарэ гъэлъэгъуэныгъэм щыжи-Іащ «Рубаи» Іуэхур зэрымыщізкіз къызэрехъуліар икіи ар и анэ, КъБР-м и ціыхубэ сурэтыщІ Аккизовэ Сиярэ тыгъэ зэрыхуищІыр.

- Си лэжьыгъэхэм я зэхүэдитIым КъуэкIыпІэр лъабжьэ яхуэхъуащ, си анэр дагъыстэнщи. Аращ гъуазджэм сызэрыщІипІыкІамкІэ сызэрыхуэарэзыр къэзгъэлъагъуэу гъэлъэгъуэныгъэр си анэм тыгъэ щІыхуэсщІари. - жијаш Имарэ. - Си лэжьыгъэхэр зи псалъэ купщІафІэхэмкІэ Хайям Омар и рубаихэр зыпэсшІ шыІэкъым. Абыхэм къызэшІаубыдэ си гугъапіэхэр, хъуэпсапіэхэр, гукъэкІыжхэр.

Налшык къалэм гъэужьынымкІэ «Платформа» институтым и унафэщІ Шыхъуэстэн Оксанэ тепсэлъыхьащ галереем и мыхьэнэм. абы шекіуэкі щэнхабзэ, гъуазджэ Іуэхухэм.

- Къалэр зэlузэпэщ ща-щIым, КъБР-м и Іэтащхьэ КІуэкІуэ Казбек къыбгъэдэкаш абдеж парк къышызэгъэпэщыным теухуа жэр-

зыгъэдэха дэмыр. «Платформа» lyэху-и рубаихэр щlапlэм и лэжьакlyэхэм иджырей къыхэтлъхьаш гъуазджэмкІэ пэшышхуэ паркым къыщызэІутхыну, - жиІащ Шыхъуэстэным. - Ар куэдым ягу ирихьащ, цыху ІэпщІэлъапшІэхэм я лэмьызышагъэгъуэзэну, гъэхэм республикэм шыпсэухэмрэ и хьэшІэхэмрэ мыбдеж я нэгу зыщрагъэужьыну Іэмал яІэ-щи. Галереем и бжэр иджы ещанэу яхузэјудох сурэтыщі гъуазджэм дихьэххэм.

КъБР-м и СурэтыщІхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщІ Къаныкъуэ Жаннэ фіыщіэ яхуищІащ мы Іуэхур къызэзыгъэпэщахэмрэ абы кърезыгъэхьэлІахэмрэ. Аккизовэ Имарэ «Платформа» ціыху Іуэхущіапіэм, и дэлъху сурэтыщі икіи егъэджакіуэ Керим, зэхуэсахэм фІыщІэ яхуищІащ. Бзылъхугъэм и лэжьыгъэхэр къызэрехъуліар кърагъащізу, абы ізгу хуеуащ, удз гъэгъахэр тыгъэ хуащіащ. И Іэщіагъэм хуэдэу дахэ Имарэ ехъулІэныгъэ куэд иІэну ди гуапэщ.

> БЖЫХЬЭ Розэ. Сурэтхэр КЪАРЕЙ Элинэ трихаш

ТхьэмыщкІэ дэІэпыкъуауэ къулейсыз хъуа щыІэкъым

Ижь-ижьыж лъандэрэ дунейм къытохьэ икіи токіыж ціыху губзыгъэхэр, жьэнахуэхэр, акъылыфіхэр, зэгуэр я жьэм къыжьэдэкіыгъа псалъэ Іущхэр илъэс щэ бжыгъэкіэрэ псэууэ. Сыт абыхэм лъэпкъхэм къыхуахьыр? Шэч хэмылъу гъэсэныгъэ, цІыхугъэ, Іуэху бгъэдыхьэкіэіуэху зехьэкіэ, ціыху хэтыкіэ, гъащіэм къыщыпхуэщхьэпэ Іущыгъэ, нэгъуэщІ куэди. Абыхэм къызэранэкіа Іущыгъэхэм яхэтщ сыту пэжыщэу гу лъита, сыту дахащэу, шэрыуащэу жиlа, сыту набдзэгубдзаплъэу къыщіэкіа щіахужыпІэхэр...

лъэхэм Налшык и къалэ уэрамхэм, и унэ блынхэм, цІыхухэр къезышэкі автобус кіэщіхэм тетхауэ къыщыслъагъукІэ, гукъэкІ зэмылІэужьыгъуэхэр си щхьэм къохьэ. Япэ дыдэу сызэгупсысыр щіыпіэ деж тезытхэну зигу къэкіа хуагъащіэт абыхэм адыгэ псацІыхур гууз-лыуз зиіэ, къытщІэ- лъэжьхэр хъуэ щіэблэм гъэсэныгъэ нэс щхъуэкіэплъыкіэхэр игъуэтмэ зи гуапэ, щіалэгъуалэм лъхьам. Ар зи гукъэкіыр «Шыхухуэдзэлэшхэныр къэгъэнауэ ахэр лъагъуэ» литературэ хасэм и зыгъэ ущынхэр нэхъыбэмэ зэры- къызэгъэпэщак уэ ик и унанэхъыфІыр къызыгурыІуэ гуэр къыщІэкІынщ. Абы еджэхэри зэрызыщ игъэгупсысыжым, я хьэлщэным, я дуней тетыкіэм зы фіы гъуэну къигъэзэгъауэ, псалъагуэр зэрыхилъхьэм шэч къытесхьэркъым.

МЫ гупсысэм сыхуэзышэ пса-

апхуэдэ япэу сыщрихьэлІар. Ды- дыщыдэлэжьэну. АтІэ, псалъэжь-

зытет тхылъымпІэ щыкІэрафэщІ тхакІуэ Хьэх Сэфарбийт. И ахърэт дахэ Тхьэм ищІ, псалъэ Іущ куэд, адыгэ жыlэкlэм гъэщlэфэу къыдэгъуэгурыІуэрт а лІы Іущым. Ди насып кърихьэк ащ ар СощІэж илъэс зыбжанэ ипэкІэ тцІыхуну, Печатым и унэм

хэм дымыщІэ яхэмыту къытщыхъуми, автобусым итТысхьэхэм я нэр зытехуэ псалъэхэм зэрагъэгупсысэм пцІы хэлътэкъым.

Зэман дэкlауэ а машинэ дыдэхэм (къалэм дэтхэм) ящыщ зым щыслъэгъуащ гъэсэныгъэ мыхьэнэшхуэ зиГэу къысщыхъуа нэгъуэщІи. Зи нэхэм ямылъагъум, ныкъуэдыкъуэм, сабий зыщіыгъум, бзылъхугъэ уэндэгъум къыхуэтэджын, ахэр гъэтІысын зэрыхуейм къыхуезыджэ сурэтхэм якіэщіэтщ мы псалъэ Іущхэр: «НэмысыфІа-

нэхъ сфіэгъэщіэгъуэнар икіи сы-«Нэхъыжьхэм зыгъэгупсысар. пщІэ хуищІкІэрэ зыми емыкІу къихьакъым. ТхьэмыщкІэ дэІэпыкъуауэ къулейсыз хъуа шыІэкъым. Къэтэджу зи ныбжь хэкІуэтар игъэтІы-сауэ иджыри зыри лакъым». Хэбдзынур сыт хуэдэ псалъэра? Пэж защіэщ, бгъэзэщІэну ухуеймэ, зыри къызэрыппэрымыуэнури зэрытыншри хьэкъщ. ЦІыхум и узыншагъэм щыкіэ-

лъыпкъ ІуэхущІапІэхэм я блынхэми фіыболъагъуэ узэрыса-къын хуейм, уи Іэпкълъэпкъ пщыкІутіым «къыбжиІэхэм» уазэрыщІэдэІупхъэм, уз щхьэхуэхэм ятеухуа тхыгъэхэм, ахэр сурэтхэми щІэгъэбыдэжащ. Сэбэп хъун куэд итми, къытхуэщхьэпэн къидджыкІынуми абыхэм десэжащи, дызэреплъышхуэ щы экъым, ди зэман дгъэк уэн папщіэ ди нэ техуэмэ сщіэркъым армыхъуамэ. Абыхэм къащхьэщыкіыу къысщыхъуащ Кіыщокъуэм и цІэр зезыхьэ къалэ уэрамым тет хущхъуэ щапІэм кІэрылъ тхыгъэхэр. Пергамент теплъэ иІэу щІа пхъэбгъум тетщ: «Фыкъызэрыгубжьа дакъикъэ къэскІэ медан 60 насыпу ффіокіуэд», «Нэхъышхьэр цІыхухэм уакъызэрыщыхъуракъым, атІэ ипэжыпіэкіэ уэ узэрыщытырщ». Узыншагъэми епхакъым, атІэми уи псэр зыгъэкъабзэщ, зыгъэгъэр гъэсэныгъэ зыхэлъ цІыхум и тыншщ, абыкІэ хущхъуэгъуэ зы-

хьэл-щэн нэхъыщхьэхэм ящыщ пылъщ. Си ныбжьэгъу бзылъхузыщ». Абы къыкіэлъыкіуэхэращ гъэ хуэсіуэтат ари, нэхъ гъэщіэгъуэныж къызжиlащ. Къызэрыщіэкіымкіэ, сизэрымызекіуапіэм къыхэкІыу сымылъэгъуауэ арат армыхъумэ, аптекэм и Іуплъапіэм къыщыфіадзэхэр щіэх-щіэхыурэ яхъуэж.

СфІэфІкъым шІалэгъуалэр щыхаутэм и деж. Зэман къэс щІэ гуэр къыздехь, дигу ирихьи иримыхьи. Ауэ щІэблэм яхуэдзэлэшхэныр сфІэзахуагъэкъым. Дывгъэущий, ди чэнджэщ едывгъэхьэліэ, дынэхъ Іущыр пэжмэ. Фи фІэщ зэрыхъун, а дыуб щІалэгъуалэм кіэщіущу яхэтыр мымащІэ. Апхуэмыдамэ, дунейр цІыхуншэ хъунти.

Пэжщ, дыщыпсэу дунейр гъэщІэгъуэнщ, зэрымылъагъум зэхуэзэшу, зэхуэзамэ зызыщамыгъэнщІу щыщыта япэрейм къыщхьэщокі. Фіы щызэхахым и деж ябзыщІ, Іей я тхьэкІумэм къицырхъэрэ - хъыбарыр зэбграх, зыри щызэхамыхкіэ - къагупсыс. Дигу иримыхьу жыхуэтІэм ди акъылрэ Іуэхущіафэкіэщ дызэрыпэщіэтыфынур. Зи гугъу сщ а Іущыгъэхэр щ алэгъуалэм я нэм къыщІидзэным мыхьэнэ зэриІэм шэч хэлъкъым. Итlанэ. Си шхьэкlэ сыщогуфІыкІ мыр ди республикэм къакІуэхэм къызэрыддалъагъум. ЦІыхугъэ, гулъытэ, хабзэ ди щІыналъэм щытхъумэну, щІэблэр абы хуэдущиину яужь дызэритым и щыхьэтщ ар.

ИСТЭПАН Залинэ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытра-ЕЛЭЖЬАХЭЩ: жэуап зыхь секретарым и къуэ-

357600, Ставрополь край, ЕсэнтІыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі.

ТЕЛЕФОНХЭР:

редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; унафэщІ-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66

Къыдэзыгъэкіхэмрэ редакцэмрэ я хэщіапіэр: 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіыналъэ іуэхущіапіэм ятхащ ПИ № ТУ07-00117-м щІэту.

> Индексыр П 5894 Тиражыр 1.747 Заказыр №2309

(12+)

Теддзэ тхыгъэхэм къышыхьа бжыгъэхэм, къыщаіэта іуэхугъуэхэм я пэжагъымкіэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щыт-

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщіэныгъэхэмкіэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

мы къыдэкіыгъуэм

дзэ Дыщэкі Соня, *корректорх*эу Инэрокъуэ Азэмэт (2, 4-нэ нап.), Нэужьокъуэ Заирэ (1, 3-нэ нап.).

КомпьютеркІэ газетым и теплъэр ящіащ Мэлбахъуэ Анжелэ, Щомахуэ Марианнэ.

Сурэтхэм елэжьар Бицу Жаннэщ.